

Євгенія Кононенко

Камінна оргія

Камінна оргія

З тих самих літер наші імена.

Нас поєднала сила руйнівна.

Із віршів Марини Перистері

Ромаї йшов з Іра через пустелю до Оази, де живе їхня кегелія, їхня громада обраних, і цей день, який догоряє на заході над пустелею, був тяжкий, як кінець світу.

Ромаї знає, що друзі вмирають. Він знає: старий Євані пішов саме так, як і мають іти з цього світу обрані, а не так, як того хотіли ті, хто засудили його до жахливої страти. Знав, що Євані вже у Царстві. Але він, мудрець і учитель, не відав, як подолати цю велику печаль.

Ромаї згадав останню усмішку сивого Євані кілька годин тому, і те, як вони попрощалися. Коли він, стоячи серед божевільного натовпу, підняв руку в прощальному жесті до засудженого, це могло видати його. Але щодо себе Ромаї не переймався, бо він сам — на правду невразливий до будь-яких виявів людського безглуздя. І хоча радіти смерті не годиться, але він мимоволі зрадив, коли Євані зсунувся до підніжжя стовпа, до якого його мали прикрутити ті, хто вершив над ним несправедний суд, і завмер, відкинувши сиву голову з розплющеними очима, із несподіваною серед цього божевілля посмішкою. Розплющені сині очі Євані засвідчили, що то таки смерть, не імітація. Тож кати не отримали нечестивого, проте схваленого законом задоволення познущатися з безпорадного засудженого. А скажений натовп на майдані не побачив хмільного кривавого видовища. Якийсь чоловік несподівано для себе вигукнув, що Євані невинний, якщо боги дозволили йому так померти, чим спрямував на себе люту юрби. І лише він, Ромаї, який стояв серед них, лише він знав, скільки вищих сил було покликано, і скільки сил це вартувало особисто йому, щоб Євані скінчив свій земний шлях з усмішкою, а

не з кривавою піною на вустах, чого чекали від нього ці люди, які так легко стають нелюдами.

Ромаї відчув руку Євані в себе на плечі так по-справжньому, що мимоволі озирнувся. Нікого поряд не було, за спиною — лише безкрая пустеля, яка починалася одразу за східною околицею Іра. Але дотик на плечі — реальний. Євані йтиме з ним пліч-о-пліч через гарячу пустелю до самої Оази.

Ромаї пішов звивистою стежкою на рудій каменистій землі. Стежина повела вгору, і от уже він на пагорбі, невисокому, проте його не побачиш, якщо піти не тим шляхом. Ось і несподівана Зелена Рівнина, посеред неї — велике гіллясте дерево, якого не видно знизу — одна з багатьох таємниць цієї горбистої місцевості. Іноді люди з їхньої кегелії, повертаючись до Оази, відпочивають під її гіллям, щоб набратися сил перед останніми перепонами. Ромаї був виснажений, як ніколи доти, але на перепочинок під деревом не спинився.

Благодатна Зелена Рівнина з деревом посередині несподівано закінчується крутим підйомом. Шлях до їхньої Оази пролягає через Долину Каміння, Емек-Авней, яка широчіє за цією стіною. Загін охоронців з Іра, який, довго блукаючи по пустелі, одного дня все-таки зміг дістатися до Зеленої Рівнини, при переході через кам'яний перевал було безжально вкаменовано, але не руками братів і сестер з Оази, а через невміння непосвячених ходити камінними стежками, не спричинивши каменепаду. Нікого не було забито на смерть, але вояки Шаліта з гулями й синцями тікали, вголос проклинаючи тих, кого їм було наказано захопити, а подумки — тих, хто їх послав. Їхні розповіді після повернення з невдалого походу вселили священний жах навіть серед відважних вояків. Ходили й розповіді про те, чого насправді не було, як то оповідають тоді, коли стається таке, чого не бувало раніше. Тож ні обіцяна щедра винагорода, ні страшні погрози не могли зібрати бодай невеличкий загін: хлопці падали в ноги, благали вбити їх, але не слати до страшної Емек-Авней.

А Ромаї легко подолав каменистий хребет і без пригод перетнув грізну Долину Каміння. Він йшов по кам'яному містку над долиною, хоча можна було пройти по її дну. Люди з кегелії звикли

ходити поміж сіро-чорного каміння і не боялися ні гортанних криків хижих птахів, ні їхніх гострих дзьобів. Ніби йшли звичайною місциною, Ромаї піднявся каменистою стежкою на схил з протилежного боку долини та увійшов до Оази. Квітуча Оаза є домом Йому і тим, хто з Ним.

Тільки-но він спустився і ступив по траві, як до нього підбігла Мелана, яка, схоже, давно чекала на нього. Молода смаглява жінка у великих сережках, які сяяли під її покривалом, як повторення півмісяця, який вже вийшов сяяти в бузковому небі. Мелана заходилась розв'язувати ремінці його сандалій. Брати й сестри знають, що саме треба зробити, щоб прибулий відчув миттєве блаженство, знайоме лише тим, чиї ноги пізнали злигодні тривалого ходіння по брудному місту і по гарячій пустелі. Ромаї й сам робить таке для тих, хто повертається до Оази.

А Мелана все робить не так. Ось вона намагається підняти його натомлену ногу, щоб змастити олією ступню. Але йому буде зле стояти на одній нозі. Він опирається її недоладній нав'язливій турботі, намагаючись не ображати дівчину. Їй не вдалося підняти його ногу, тож вона заходилась гоїти пальці його ніг та кісточки.

Враз неймовірна судома струсила все тіло Ромаї. Жінка ніби приклала до його натомленої ноги розпечену жаринку. Він глянув на Мелану і зрозумів, що вона збирається зробити те саме вдруге: сидючи навколішках, крадькома виймає з-під одежини свою руку, змочену клейкою рідиною з-поміж її ніг. Поганський звичай причарувати мужчину — змусити його прийняти вологу зі своїх воріт, змішану із сечею. Бідна жінка, подумав Ромаї, ніяк не збагне, що чоловіка з Оази їй не причарувати.

— Не треба, Мелано, я сам змию пил зі своїх ніг. А ти йди допомагай готувати вечерю.

Ромаї трохи відступив убік від Мелани й сів на камінь, прогрітий протягом гарячого дня.

— Біля вечері багато їх, — жалісно й надривно схлипнула Мелана, що разюче контрастувало з лагідним спокоєм братів і сестер, — не жени мене, дозволь побути біля тебе.

Вона спритно підповзла до нього на колінах і сіла на землю, старанно огорнувши свої ноги тканиною, мовляв, не хочеш мене як жінку, то приймай бодай мою відданість.

Ромаї знає, що Мелана закохана в нього як у чоловіка. Це знають тут усі. До їхньої кегелії Ерос, бог кохання тих країв, звідки Мелана, не летить. Сестер і братів єднають інші почуття. Але Мелану не женуть геть. Вона або піде від них сама, або згодом стане іншою. Як стала іншою Марія Цейра́.

— Вони таки вбили Євані? — питає Мелана.

— Я розповім про це за вечерею.

Мелана тяжко зітхнула: знову поразка. Чи стане вона для Ромаї тією, з ким він найперше ділиться усім, що сталося з ним за день, усім, що в нього на серці? Тим часом втомлений Ромаї відчув печаль Мелани й вимовив:

— Це ж Євані привів тебе до нас.

— Так, він.

— Ви перемовлялися вашою мовою.

— І ти, бувало, говорив з нами нашою мовою. Ти знаєш усі мови, Ромаї?

Ромаї не відповів, але всміхнувся Мелані. Тою усмішкою, за яку віддають життя.

Мелана прийшла в Ір здалеку. Була в дорозі не один день. Мандрувала не лише по землі, а й по воді. Бажання втекти з рідного дому, підсилене жадобою побачити світ за межами рідного селища, гнали її все далі на схід. Її жахало те, куди вона йде, пристаючи до різних подорожніх. Але не спинялася в жодному місті на своєму шляху. Нарешті потрапила в Ір, звідки йти вже сил не мала: стопталися вбогі сандалії, подерся одяг. Ніхто не брав її бодай прибирати на базарі, такою чорною й виснаженою була вона. І саме в Ірі настала хвилина, яка виправдала її поневіряння. Непритомна від голоду, сиділа вона на сходах палацу жерця Веома, бо почула на ринку, що на ці сходи виносять недоїдки. На сходах до палацу сиділа ієрархія заброд, де, ті, хто прийшов раніше, не пускали на місця біля брами тих, хто прийшов уперше.

І саме тоді перед Меланою на найнижчій сходинці присів навколішки Ромаї. Він усміхнувся їй, і в його очах була та велика доброта і увага саме до неї, голодної Мелани, яка прийшла в це місто здаля невідомо навіщо. Він простяг їй вузлик, а в неї тремтіли руки взяти його. Тож він лагідно вклав його до її рук. У білу тканину було загорнуто два теплих плячки і кілька оливок.

Дорога навчила її їсти повільно, смакуючи кожен кусничок, відновлюючи сили тіла, бо вона давно не їла. І в неї ніхто не вирвав з рук того дарунку. Поївши, вона підвелася й озирнулася на них усіх, із потворними тілами, із перекривленими обличчями, які чекали своєї подачки. Поправила покривало, переконалася, що сережки на місці. Рушила подалі від цього місця, переступаючи через голодних, яким забракло місця навіть на сходинках. Умилася у воді фонтану посеред майдану біля базару. Заховала під покривало неслухняне чорне пасмо, яке випало знову.

Вона стала працювати служницею в крамниці. В дім її не брали, бо ніхто не міг поручитися, хто вона, звідки прийшла, чи не вкраде, чи не отруїть. Тож ночувала вона на вулиці разом із бездомними. Але відтоді не голодувала. Змогла купити нову одіж з небіленої тканини на своє смагляве тіло і покривало на голову. Віддала комусь із бездомних лахміття, в якому прийшла, лишивши собі лише мотузку, якою підперезувалась. І на ній почепила білу хустку, в яку були загорнені ті теплі плячки й оливки. Ця хустка знімала втому й навіть біль. Мелана берегла чарівну хустку. Іноді ділилась її чарами, витираючи піт чи кров з тіл інших бездомних.

Іноді вона бачила Його на вулицях Іра.

— Хто це? — намагалася довідатися вона, але ніхто не розумів, про кого мова, бо Він дуже хутко зникав у юрбі. І от раптом вона побачила Його на площі в товаристві Євані, з яким познайомилася в дорозі. Коли Мелана зіштовхнулася з Євані на східній околиці, вона схопила його за руку й спитала:

— Чи ти пам'ятаєш мене, ми зустрічалися в Алейо минулої весни?

— Так, пам'ятаю, — привітно усміхнувся Євані, — я впізнав тебе по сережках.

— Хто був той чоловік, з яким ти стояв біля фонтану на площі кілька днів тому? Ви розмовляли, а потім швидко зникли, коли на вас вказав охоронець.

— Про кого ти говориш, Мелано?

— Той чоловік... він врятував мене. А ось хустка, яка була в його руках.

І Мелана витягла хустку з-за мотузки й приклала її до рани на щоці Євані, яка вмить загоїлась, — на тих сходах було багато голодних жінок, але він віддав свій лехем саме мені! Допоможи мені знайти його, Євані!

— Ти знаєш Ромаї? — Євані озирнувся навкруги, хоча поряд нікого не було. — Той чоловік — Бог!

— Я не знаю його імені. Але коли мені здавалося, що помру, він дав мені їжі в цій хустці.

— Ходімо зі мною, — схвильовано прошепотів Євані, — Ромаї буде радий бачити тебе.

І не попередивши свого господаря, що вона йде, і не взявши кілька монет за свою роботу, Мелана вирушила з Євані через пустелю до Оази.

Вони разом подолали пустелю, рівнину з деревом, а далі вузькою стежиною підвелися до Хребта, а далі, що було зовсім страшно, спустилися й перетнули страшну Емек-Авней. Величезний чорний птах із пазурами і величезним дзьобом зачепив її крилом за плече. Євані тримав її за руку, але Мелана все одно тремтіла від страху й слова вимовити не могла.

— Не бійся. Якщо новоприбулого веде хтось із наших, ані птахи, ні камені не образять.

Далі вони знову піднялися на кам'яний хребет, з якого спустилися до неймовірно квітучої місцевості, від якої перехоплювало подих не лише в новоприбулих, а й в тих повертався з мандрів. То був райський сад, де на деревах рясніли водночас і квіти, і плоди. Дзюркотіли джерела, в глибині саду розкинувся став, у який впадав невеличкий водоспад. Між деревами походжали лані й павичі, які горнулися до людей, наче малі діти.

І привітні люди наблизились до них і омили їхні ноги, і змастили оліями їхні ступні. Це було саме тут, на цьому місті, де зараз Ромаї сидить на камені, а Мелана біля його ніг на землі.

— Ходімо вечеряти, — підвівся Ромаї, до якого поверталися сили. Вони рушили до вогнища, звідки солодко пахло духмяними травами.

Вірші із чорного зошита

*Я найщасливіша жінка у світі,
бо в шлюбі з чоловіком, якого кохаю понад усе,
в нас є дочка,
дитя такої любові,
якої не було ні в кого.
Я живу в його величезному домі.
Але й водночас
я найнещасніша жінка у світі
бо мій чоловік не... не... не...
мені не вимовити того слова, але я з цим живу.
І з ним живу.
Я живу лише тому, що з несамовитістю одержимих
ВІРУЮ
що настане день — і він зміниться:
мій чоловік збагне, що ніхто не кохатиме його так, як я,
і він прочитає мої книги, де кожна літера
писалася кров'ю,
а далі... далі можна й померти...*

Письменниця Марина Перистері презентувала свій новий роман «Нарешті! Нарешті!» Це десятий, так би мовити, ювілейний роман письменниці. Тож книгарню «Книга — найкращий дарунок» вшанував сам Артур Король, власник масштабного багатовекторного видавництва «Король Артур». Особисто перевірів, чи всюди розвішані плакати із зарюмсаною авторкою (новий маркетинговий хід), чи стоять книги його видавництва у вітрині «Нас купують» і поїхав, виголосивши п'ятнадцятисекундне вступне слово. Весь презентаційний простір заповнили віддані читачки Марини Перистері. Як завжди, миготять паперові серветки, чуються схлипи.

А ось у крайньому ряду з'явився мужчина. Марина знає його, це колега її чоловіка Романа. Він іноді просив Марину підписати котрусь із її книжок для своєї куховарки. Певне, і зараз вирішив заїхати за новинкою.

Проте в нього якісь інші наміри. Він похмурий і злющий, сидить із її новою книгою й стежить за текстом, де саме вона читає. Тільки-но

вона дочитала абзац і підняла очі від книги, як він невідомо з якого доброго дива взяв слово:

— Дорогі читачки вашої улюбленої письменниці! А може, хтось із вас прочитає вголос уривок із цієї чудової книги? Та, хто читатиме, отримає примірник!

Усі читачки захотіли «Нарешті! Нарешті!» на дурняк. Книгу віддали тій, яка опинилася найближче до нього, чоловік підвів прудку читачку до столика з мікрофоном на невеликому підвищенні, всадовив її на стілець поряд з авторкою і пересунув мікрофон від письменниці до читачки. Потім безцеремонно вхопив Марину під пахву і кудись потяг з її місця. Читачка, горда довірою, витягла з-за пазухи окуляри й почала гучно читати про те, як грішний розкаяний муж вимолює в заплаканої жони прощення, якого вона чекала мало не все життя. Але ж дочекалася, трясця!

Письменниця, яку тягнув невідомо куди чоловіків колега, надумала опиратися брутальній силі й отримала грізне попередження:

— Якщо ти зараз не йдеш за мною, я тебе приб'ю.

— Я викличу поліцію! — заверещала Перистері.

— Він цілував її руки, не маючи сил зупинитися, — додала барв до свого голосу читачка, якій здалося, що це буде найкращий спосіб пригасити конфлікт письменниці з непроханим гостем.

— Іди за мною, бо вб'ю! — повторив погрозу чоловік.

Тільки-но вони опинилися у місці, віддаленому від простору презентації, як він сказав:

— Роман потрапив в аварію.

Марина пронизливо і безслівно заголосила, затуливши рота обома руками.

— Не вий!

Марина на додачу до виття ще й у відчаї затупала ногами.

— Припини комедію! Він живий. В лікарні. В реанімації. Зараз везу тебе туди. Де твоє пальто, чи куртка, чи що в тебе?

В авто чоловіків колега гучно й соковито вимовляє нецензурні слова, роздратований заторами на дорогах. Він з'їжджає з магістралі у провулки, щоб рухатися швидше, бо зараз саме той нервовий час великого міста, коли всі власники автомобілів неодмінно кудись їдуть.

— Він нас так всіх підводить своєю травмою й своєю реанімацією! Без нього може накритися колосальний проект! А тут іще ти зі своєю

презентацією.

Вони з Мариною Перистері ніколи не були на «ти». Дуже мало спілкувалися і ледь були знайомі. Вона й не запам'ятала, як його звать. Хіба пам'ятала, що куховарку на французький манер звать мадам Оділь.

Цілком зрозуміло, новина приголомшила письменницю Перистері. Адже крім лиха хвороби знову загострилася проблема непростих стосунків із чоловіком. Багато разів малювалося в її уяві, як вмирає вона. Колеги й друзі Романа виносять труну і ставлять на підвищенні в ритуальній залі. І Роман ридає, сам не свій, і падає на її тіло, і цілує її руки, складені на грудях. Його намагаються відтягти, бо ритуал вимагає нести далі, але він не може відірватися від дружини, яку нарешті покохав. Йому дають кілька хвилин розпачливо полежати на холодній Марині, а потім все-таки лагідно просять діяти згідно з процедурою. Тоді Роман вихоплює з кишені револьвер і стріляє в своїх паскудних колег, які не дають йому прощатися з коханою, перед якою він так завинив. Когось убиває, когось ранить. А потім стріляє в скроню собі й падає замертво на холодну дружинку.

Скільки разів після чергового провалу на теренах їхнього подружнього життя Марина ліпила в уяві цей трагічний епізод. А от ймовірна загибель Романа зовсім не вкладалася у жоден таємний Маринин сюжет. Адже якщо гине він, тоді навіки-віків кам'яніє те, що Роман за всі дванадцять років свого шлюбу з Мариною не притерпівся й не пригорнувся до неї.

Поки машина петляє провулками й дворами великого міста в години пік, бо на проспектах і бульварах доводиться лише стояти й дратуватися, спробуємо розібратися, як усе почалося в Романа Таваса й Марини Перистері, внаслідок яких обставин було укладено їхній шлюб і що він являв собою протягом дванадцяти років.

Із чого почати? Певне, з тих далеких часів, коли троє дівчат-студенток факультету релігієзнавства й давніх мов протягом років навчання винаймали разом невеличке помешкання, де, окрім кухні-вітальні-передпокою, було дві спальеньки. В одній — два односпальних ліжка, в другій — одне двоспальне. Дівчата влаштовувалися на нічний сон утрюх у двох спальнях у конфігураціях 2+1 у різних комбінаціях.

Подруг звали Ліна, Марина, Ніна, або ЕЛ-еМ-еН, Лямбда-мю-ню, Ламед, мем-нун. Їхнє житло, в якому, попри малий розмір, бувало,

влаштувалися великі студентські вечірки, отримало назву Елеменія.

Згодом у дівчат почали з'являтися хлопці. Тож одна з кімнаток із широким ліжком і крихітним балкончиком була для кохання. В Ніни весь час був той самий кавалер, за якого вона одразу по закінченні університету вийшла заміж і невідомо для чого народила четверо дітей. Лина в ті далекі роки усамітнювалась у «кімнаті кохання» чи не щоразу з іншим, а заміж не вийшла й досі. А в Марини чомусь так довго не розпочиналися ті солодкі історії, заради яких дається молодість. І, на думку подруг, колежанка іноді ставала нестерпною, недоладно критикуючи і недолугість Ніни, і завелику свободу Лини. Треба було щось робити.

Тож на початку останнього року навчання Лина сповістила своїх співмешканок, що її тодішній кавалер, ім'я й особистість якого на тепер не важливі, прийде на вечерю до Елеменії не сам, а зі своїм другом Романом Тавасом, який також прагне знайти кохану.

Був сонячний день золотої осені. Роман прийшов із величезним букетом бурих хризантем і пляшкою домашнього молодого вина. Вечеря чекала на нього і, якщо раптом, свіжа постіль у кімнаті кохання. За вечерю з вином і промайнув незабутній час їхнього знайомства. В той осінній день під знаком Діви почалося немислиме щастя Марини Перистері, яке завжди було в тісній злуці з так само немислимою печаллю. Марина закохалася в Романа з усім шалом молодої дівчини, в якій нікого не було. А що відчув Роман до Марини? Ох, якби скляні дверцята на чоловічих серцях!

Товариство за столом насамкінець радісно відзначило, що розмова на п'яťох не клеїться, тож Лина зі своїм тодішнім подякували за вечерю і кудись пішли. Ніна приречено помила посуд і усамітнилася в «двушці». А Роман і Марина проговорили весь вечір і мало не всю ніч, і він виявляв непідробну увагу до того, що розповідала вона. Хоча її гість розказував якісь речі, які можна було вважати неадекватними. Але Марина все те сприймала за істину, вважаючи, що Роман висловлюється дивовижними притчами. Почав з того, що розповів, ніби його батько, відомий науковець Альберт Тавас, посприяв його народженню не так, як це роблять ординарні чоловіки, а виростив його у колбі, як гомункулуса. Отже, матері в нього нема й не було, є лише батько.

А Марина розповіла, що в неї, навпаки, нема батька, є лише мати, жінка, яка зовсім не почувається нещасною без чоловіка. Вона — помітна постать їхнього рідного міста, директорка престижного ліцею, який зажив слави за межами їхнього приморського містечка. Марина росла, ніколи не почуваючись неповноцінною, бо завжди мала не менше за тих, у кого батько був. Навіть не відчувала потреби кудись вирушати на пошуки батька.

— Так, твоя правда, відсутнього батька чи відсутню матір шукаєш, якщо почуваєшся без нього або неї недобре... А от мій друг Купріян із так званої шведської родини. У нього — кілька батьків.

— Ніколи не розуміла, що це таке.

— До його матері ходило три чи чотири мужики, він так і не довідався, котрий із них його батько. Але всі були класні, він з усіма дружив, і всі давали йому гроші, коли просив. До твоєї матері не ходили?

— Не ходили. Але вона ніколи не була роздратованою й дратівливою, як інші самотні жінки.

— А батька ти не знаєш?

— Коли я єдиний раз поставила мамі це запитання, вона вказала на небо, і ми з нею довго сміялися. До того ж маму звать Марія.

— Так, якщо все гаразд, то приймаєш свою неповну родину як свою зовнішність чи своє ім'я... Мене батько назвав Романом, ім'я означає «римлянин», щоб я зажив римської слави.

— А я мала б зажити морської слави, — відповіла Марина. — Наше місто біля моря. Із наших вікон видно морський порт.

І Марина вказала на фотографію морського порту в її рідному місті, яка висіла в проміжку між буфетом і дверима до однієї зі спалень. Роман підвівся й довго дивився на те справді художнє фото, і то не була чемна увага.

— Справді добре. У вас там дім чи квартира?

— Квартира. Це краєвид з нашого балкона.

— А в нас із батьком дім. Великий дім при південному виїзді з міста, там кілька старих будинків просто біля траси. Знаєш це місце?

— Так, знаю! Я проїжджаю повз ці будинки в автобусі, коли їду до мами. Але ж то такі величезні будинки! І ви там лише вдвох?

Роман невідомо чого роздратувався і гнівно відповів:

— Так, ми там лише вдвох!

Але одразу ж заспокоївся:

— В нас такий великий будинок, бо там не лише наше житло, а й батькові лабораторії.

— Він хімік?

— Можна його назвати й хіміком. За домом — великий сад, якого не видно з траси. Ці хризантеми звідти, і виноград також.

— Квіти чудові, і вино чудове!

— Але це вино не хоче стояти зиму, його треба випивати, поки молоде. Та не вино головне. В саду батько вирощує свої рослини, а потім з них виробляє різні екстракти.

— Ліки?

— Можна це назвати ліками. Він є науковим працівником трьох наукових інститутів. Але працює у власній лабораторії вдома.

— А ти де працюєш, чи ще вчишся?

Роман уже два роки як закінчив факультет прикладної математики і працював у лабораторії онтологічного та метафізичного моделювання. Саме так, онтологічного та метафізичного. Зарплатня невелика, зате робота не просто цікава, а настільки масштабна, що... словами це не описати, лише формулами й чисельними методами, шкода, що гуманітарії не можуть вкурити. Особливо високий старт узяв Купріян.

— Це той, що зі шведської родини?

— Так, і я думаю, що в нього саме тому таке просунуте мислення... А ти вчишся на релігієзнавстві, як і Магдалина, — Роман чомусь тоді назвав Лину її повним іменем, — і займаєшся карпократами?

— Так, вчуся останній рік і пишу магістерську «Оригінали текстів карпократів як ключ до розуміння їхньої етики».

— То з тобою цікаво було б познайомитися ближче!

Роман запропонував Марині показати їй лабораторію онтологічного та метафізичного моделювання, яке міститься над трапезною Іриней-Християнина.

— А де це? — схвильовано спитала Марина, яка, живучи в цьому місці вже п'ятий рік, не чула про таку.

— Я покажу. Ти її не можеш не знати, але можеш і не знати, що то вона.

Роман з Мариною просиділи за столом дуже довго, але потім він таки пішов. А Марина лягла у свіжу постіль у кімнаті кохання сама і, зрозуміло, не спала до ранку.

— Дуже добре, що він не поліз у першу ж ніч! — оцінили поведінку Романа дівчата. — Бо перша ніч кохання — одразу в день знайомства, зазвичай, буває останньою.

Вони з Романом домовились про зустріч. На перше ж побачення Роман не прийшов. Марина чекала три години в дорогій кав'ярні, як і наказав він: «Замовляй дві кави, собі що хочеш, а мені крем-брюле з подвійною карамеллю, не зважай, як я трохи затримаюсь». Добре, що мати завжди кидала їй суму на картку, до якої вона вміла ставитися обережно. Добре, що дівчата нічого не розпитували.

За кілька днів Роман прийшов до Елеменії без попередження знову з хризантемами й вином. Це було таке щастя, як ясний день після тижня суцільної зливи. Марина навіть не спитала, чого не прийшов тоді, і він про це не згадував також. Боги не вибачаються.

Уся та осінь була така: Роман не приходив, коли його чекали, і раптом приходив без запрошення. Тож Ліна знову починала натякати, що її нинішній має друга без особистого життя.

— В мене є Роман, а більше нічого й нікого мені й не треба.

— Але ж ти бачиш, який він... складний.

— Неординарні люди завжди складні. Прості — то такі, як Нінин дурень.

— Познайомитися з новим — то іще не означає закинути попереднього!

— Лино, уяви собі, Роман побачить мене десь з якимось хлопцем? І вже нічого не захоче зі мною! І що тоді?

— Навпаки, якщо ти з кимось іще почнеш — це підніме твій рейтинг, додасть тобі балів.

— Якщо йдеться про нас із Романом, прошу не вживати цих вульгарних канцеляризмів: рейтинг, бали, — заголосила Марина зі сльозами в голосі.

— Та ти б тільки глянула, хлопець не гірший за твого римського бога!

— Тобі заздрісно, що в тебе скільки всього, а такого, як мій Роман, не було? То й пропонуєш мені усіякий непотріб у штанах!

— Марино, серед *моїх* знайомих чоловіків непотребу не буває, — розгнівалася Ліна. — Ти, здається, забула, хто тебе познайомив з Романом? І мені його мати було б нескладно!

— Якби хотіла, то мала б!

— Марино, не всі хочуть — Бога! Є жінки, яким краще самим бути богинями!

— А я не хочу. Ти знаєш, Лино, я не хочу бути богинею. Я хочу Романа. І я буду з ним! Неодмінно буду! От побачиш!

Вірші із чорного зошита

Нікого не хочу

Лише тебе хочу

В мене дуже високі пороги

Жоден принц

І жоден король

Не буває

Кращим

За Бога...

Та хіба це збагнуть жінки,

В яких були

Лише конюхи?

Тож побачивши, що Марина абсолютно не налаштована міняти об'єкт захоплення, Лина змінила стратегію й почала підтримувати в Марині впевненість, що їй таки зустрівся напівбог, хоча Марина не любила префікс «напів». Досвідчене око Лина не бачило перспектив у стосунках Романа й Марини, але, зрештою, вона знає багато, але не все. Можливо, тут справді якийсь особливий випадок.

А Марина тим часом занедбала все. Від першого року навчання вона мала високі оцінки на факультеті релігієзнавства і давніх мов. Але магістерська робота «Оригінали текстів карпократів як ключ до розуміння їхньої етики» не пишеться. Карпократи зі своєю неоднозначною етикою рятували від дівочої самоти. Але від кохання до Романа Таваса вони не рятують, а навпаки, посилюють безнадію. Науковий керівник сумно зітхав: дівчата на останньому році навчання так часто не пишуть тих добрих магістерських праць, які написати таки можуть!

Іноді вони цілувалися. Роман починав це діло завжди в недоречному місці: в кав'ярні, на лаві в сквері холодного дня, у тій Елеменії, коли Ніна й Лина товклися поряд й не знали, куди їм

подітися. Та все одно, то були та-а-акі щасливі моменти! В ті миті Марина одразу починала уявляти, як вони з Романом пішли в театр на модний спектакль, і там — всі-всі-всі! А вона в антракті ходить з Романом під руку по фойє, вона в сукні кольору вина з галілейських виноградників, а в нього краватка в тон її сукні.

А потім Роман Тавас зник. Не приходив і не відповідав на дзвінки, хоча дав Марині напевне свій телефон — вони обмінялися номерами. І для Марини перестало сходити сонце. Вона закинула університет, не ходила в бібліотеку старих рукописів і на спецкурс із коптської мови. Лежала в Елеменії на вузькому ліжку чи в кращому разі тинялася вулицями міста, яке любила, і яке, зрештою прийняло її, коли вона почала вчитися в університеті. Єдине, що Марина імітувала нормальне життя лише тоді, коли відповідала на дзвоник матері.

Істеричні веселощі зимових свят були особливо нестерпні. Коли Марина була сама, зимові свята дарували надію познайомитися якщо не з долею, то бодай із кимось цікавим. А в той рік, коли виник Роман, бути самій там, де всі парами, сил не стало. В новорічну ніч Марина сиділа в порожній Елеменії. Вимкнула світло й сіла до столу зовсім гола. На другий стілець навпроти нагромадила ковдру, ніби з нею хтось поруч. То було наворожування на любов. І хтось, ні, не Роман, але хтось дуже реальний в темряві поклав їй руку на плече і дуже артикульовано вимовив:

— Ти вийдеш заміж за Романа Таваса наступного року. Але щастя не буде. То запускаємо програму?

Незнайомий голос сказав: «вийдеш заміж наступного року». Вона просила в долі меншого: стати дівчиною Романа, і щоб він завжди приходив на побачення. А тут їй пропонують одруження.

— Так, — закричала Марина. — Так, так!

Адже що таке шлюб із коханим чоловіком, як не суцільне щастя? Роман завжди буде поруч. Він не буде зникати невідомо куди, він завжди буде в неї під контролем.

А от уже й кінець січня. Попри обіцяний «запуск програми», Роман не приходив — і страждання не минало. Марина почала замислюватися про самогубство.

Самогубство, так, самогубство, страшний гріх, з погляду багатьох релігій, але не всіх. Марина почала міркувати про самогубство не лише як про порятунок від нестерпного страждання, але і як про

велику тему релігії світу. І несподівано захотіла докопатися як до логіки заборон самогубства в одних релігіях, так і до дозволу, а то й до заохочення в інших. А чи пішла б вона за Романом на погребальне вогнище? Наживо, без хмільних екстрактів, які іноді дають тим, хто йде на жахливу смерть.

Самогубство парадоксальним чином врятувало Марину. І вона б напевне написала цю роботу на рівні, вищому за магістерську працю. Якби не той-таки Роман Тавас. Телефон Марини лежав на столі поряд із коптським трактатом, коли на ньому раптом майнуло повідомлення: «Чекаю на тебе у вестибюлі бібліотеки».

— То як карпократи? Ти вже розібралася з усіма їхніми гріхами?

— Звідки ти знав, що я тут?

— Ходімо, я покажу тобі трапезну Іриней-християнина.

Пальто в бібліотечному гардеробі Марині не віддали, бо для цього треба було здати матеріали до книгосховища. Тож Марина вийшла з тяжких дверей бібліотеки стародруків на холод без пальта. Роман обгорнув її своєю курткою й міцно пригорнув себе. Іти в такій конфігурації було можливо лише дуже повільно. В найчорніші дні свого майбутнього шлюбу з Романом спогади про ці кілька хвилин дороги від бібліотеки стародруків рятували Марину від повного занепаду, коли пригнічена особистість безслідно розчиняється в чорноті небуття.

А в той зимовий день вони обігнули старовинну будівлю й зупинилися біля сходів у напівпідвальне приміщення, які вели до дешевої їдальні, куди відвідувачі бібліотеки забігали з'їсти тарілку супу чи картопляного пюре з курячим м'ясом. Ця їдальня, за незрозумілою логікою, називалася «Іспанський хамон», скорочено — ІХ.

— Це і є трапезна Іриней-християнина, — сказав Роман. — А ось вікно нашої Лабораторії онтологічного та метафізичного моделювання. Я вже давно побачив, що ти ходиш до стародруків.

— Там не лише стародруки, там є й манускрипти, — відповіла Марина, згадавши те, що залишила на столі, за яким щойно сиділа.

— Я вже кілька разів заходив за тобою до читального залу, дивився, як ти там читаєш і нікого не помічаєш. Тобі лише бракувало вбрання черниці. Мій ідеал жінки — це жінка, відсторонена від усього. Яка не лізе до чоловіка. Лише до такої й хочеться лізти.

І Роман ще міцніше пригорнув Марину під своєю курткою. І знову заговорив, що їм вже давно час познайомитися ближче. Але Елеменія, де подруги в спальні прислухаються до того, що відбувається в кімнаті кохання, можливо, годиться для примітивного сексу, але не для єднання обраних. У свій дім він також не може запросити її, бо батько весь час вдома. Але за кілька днів вони з друзями їдуть у Дім Круків, будинок у глухому селищі в передгір'ї. Вони вже бували там, і не раз. Це великий будинок, там багато кімнат. А поки він запрошує її на вечірку в їхньому з батьком будинку. Там будуть і його друзі, які їдуть у Дім Круків. Він давно вже хоче її познайомити з ними. І вони теж хочуть познайомитися з нею. Він їм про неї стільки всього розповідав!

— Ти, я сподіваюся, не діва? — спитав Роман, коли відвів її назад, до вестибюлю бібліотеки.

— Він тебе знову обдурить, — сказала Ніна, — чекатимеш на вокзалі з речами, а він не прийде.

Але Ліна взялася збирати подругу в дорогу по-дорослому.

— Усе нормально. Він мав якісь причини не з'являтися. Може, батько хворів, може, щось по роботі. Міг би зателефонувати? Та то ж мужики: що з них візьмеш? Але ти бачиш, як він серйозно ставиться до першого разу? Хоче, щоб усе було красиво. В горах, у старовинному будинку.

— Але там іще будуть люди. Його друзі.

— Ще краще! Ти ж практично не знаєш його. А коли поряд друзі, це завжди спокійніше. Там, напевне, не одна кімната.

— Так, він сказав: там багато кімнат.

— То все нормально. В тебе будуть незабутні день і ніч.

І тоді Марина переказала його сподівання, що вона не діва.

— Значить, мав поганий досвід з якоюсь дівою. Зустрінешся з Габріелем, він у нас допомагає таким, як ти.

Габріель був гарний стрункий ефіоп, який не повернувся до Африки після навчання в університеті, лишився в їхньому місті. Марина не хотіла Габріеля, але хіба вона могла не догодити Роману?

Хіба такою має бути перша ніч? Дівки реготали в сусідній спальні, як їй здавалося, з неї. Габріелю набридло панькатися з нею, тож він довго гвалтував її, і чорна думка «з Романом буде те саме» несподівано завирувала в її голові.

А наступного несподівано дуже теплого березневого дня була вечірка в домі Романа та його батька. Будинок у них неймовірний: одноповерховий, але стелі височенні, великі вікна з химерними рамами. Над входом мозаїчне зображення павича із барвистим віялом-хвостом. І це не просто будинок, в нього є ім'я: вілла Павлина.

Було багато людей. Гості виходили з вітальні, ходили з келихами по сутінковому весняному саду. Роман періодично стискав їй руку або обнімав за талію. Химерний вихор подій не давав насолодитися щастям його дотиків: вирувала купа інших вражень. Марина познайомилась із Купріяном, Симоном та Софією, друзями Романа, які теж їхали в гори в Дім Круків. Вони прийняли її в своє товариство, і Марина подумала, що вони класні люди. І вони казали, що все буде класно і що бували в Домі Круків кілька разів, і те, що відчуваєш там, не відчуєш більше ніде.

Але найбільшим враженням тої вечірки був батько Романа Альберт Тавас — старший чоловік із виразним смаглявим обличчям і довгим сивим волоссям і вусами. Такими є біблійні пророки у християнських храмах: грізні й величні. І був він у довгому плащі, який ховав сучасний одяг. То був єдиний раз, коли Марина бачила свого майбутнього свекра. І запам'ятався небувалий контраст: коли Роман підвів Марину до батька, той раптом усміхнувся дівчині настільки лагідно, і така доброта з'явилася в його добрих синіх очах, що повірити в таку метаморфозу ще хвилину тому було неможливо.

— Батько Романа просто неймовірний, — сказав вона Купріяну.

— О, ти ще мало знаєш його, — погодився Купріян.

Єдиним дисонансом до яскравого позитиву вечірки була дівчина-офіціантка, яка розносила напої та канапки. Вона привертала увагу, але не красою чи пікантністю, а нарочитою запопадливістю й навіть улесливістю перед гостями, аж гостям ставало неприємно.

Бувають у нашому житті дні, в яких концентрується і минуле, і майбутнє. Таким був той березневий день, коли рано-вранці Марина вийшла з Елеменії їхати на автовокзал, щоб звідти з Романом та його друзями вирушити в Дім Круків.

— Тебе знову підведуть, — застерігає Ніна, — я б на твоєму місці не ризикувала.

— В неї все буде гаразд. Вона з Дому Круків одразу піде під вінець, — каже натомість Лина. Як у воду гляділа Лина. Хіба що вінець виявився терновим.

На вокзал Марина прийшла не першою. Якщо Роман знову кине, то не її одну. В домовленому місці вже Симон, Софія і чорнява дівчина, дуже низенька, мало не карлиця, але зграбна, з великими грудьми і надзвичайно гарненьким личком. «Одне з утілень богині Калі», — подумала Марина.

— Знайомся, Марино, це Карина. Вона також їде з нами, — каже Софія.

— Вона розтопить сніг, якщо буде холодно, — каже Симон, поклавши Карині руку на плече.

Карина справді справляє враження могутнього джерела тепла, і навіть вогню. Софія зовсім не така: товстелезні окуляри, волосся, стягнуте на потилиці. Типова занадто розумна математикиня, якою, зрештою, вона і є. Вона — колишня однокурсниця Романа. «Розумнішої за Софію в нас не було», — казав Марині Роман. До речі, Софія теж несподівано може стати дуже гарною: якщо зніме окуляри й розплете волосся. Марина вже бачила її такою на вечірці на віллі Павлина. Неординарні люди завжди мають у собі протилежності. То не Лина, яка в усіх ракурсах має фейс журнальної красуні.

Роман і Купріян прибігли останні.

— Уся кегелія зібралася? Рейси не скасовують? — питає Роман, струшуючи недоречний березневий сніг зі свого каптура.

— Не накаркай, Романе!

— Хіба я вмю впливати на реальність, Господи?

— Іменем Господа, може, і не вмієш...

— І тим іменем також не вмю, — рішуче відказує Роман. — Здається, наш автобус уже стоїть.

І от автобус їде за маршрутом. Софія сидить із Купріяном, Карина із Симоном, Марина з Романом. Усім добре. Всі сповнені щасливих передчуттів у Домі Круків.

Роман тримає руку в Марини на плечі, але розмовляє із Софією. Вони обговорюють коректність математичних моделей для різних процесів. Вживають слова, незрозумілі для непосвячених. Але час від часу Роман намагається пояснити Марині суть своєї розмови із Софією, щоправда, безуспішно. Вони мають приїхати в селище за три

години. Автобус весело котить по трасі, а потім звертає на дорогу, яка прямує вгору.

І от автобус зупиняється. І довго стоїть. А за ним, як і попереду, колона машин. Що їх зупинило? Погодні умови? Якась аварія? Люди виходять з автобуса, спілкуються з іншими мандрівниками. Кажуть, десь там каменепад перекрив дорогу. Об'їзду нема і назад дороги нема, тож чекаємо, коли аварійна служба прибере каміння.

Кожен мандрівник сучасної цивілізації бодай раз стояв годинами в аварійних дорожніх заторах. З цим можна порівняти лише сидіння в аеропорту, коли весь час відкладається рейс. Це пекло. Сіре пекло, таке ж нестерпне, як чорне чи вогняне. Ні вперед, ні назад. Неможливо ні читати, ні навіть вести розмови, лише нервово совгатися на сидінні. І так буде завжди. І нічого не буде, навіть смерті. Лише ця морока. Але надвечір почався рух. Автобуси, вантажівки, автомобілі зрушили з місця. Спочатку повзли, а потім поїхали. Їхній автобус прибув у селище пізно ввечері.

Усі шестеро вийшли з автобуса, який відразу рвонув далі. В селищі випав сніг. Сніг, який радує в січні, але дратує в березні. Але сніг гарний, іскриться під повним місяцем на небі, з якого втекли всі хмари. Компанія на чолі з Купріяном рушає до одного з будинків.

— Ну, ви герої, — весело каже господар і веде товариство до комори, де зберігаються їхні спальники для ночівлі в холодному Домі Круків. На кожного виносить по наплічнику, і Марині також. І тепер останній ривок перед щастям, як називає це Роман. Дорога вгору на маленьке плато над селищем, де стоїть Дім Круків.

І от вони всі вшістьох стоять перед тим химерним двоповерховим будинком з високим похилим дахом. І неподалік, трохи вище, іще одна кам'яничка, в єдиному віконці якої тьмяне світло. А над плато, над Домом Круків, гора, яка, як здається тим, хто біля підніжжя, сягає небувалої висоти.

— А що там? — питає Марина, вказуючи на той флігель.

— О, що там! — відповідає їй один із хлопців, здається, то був Симон.

— Це каплиця Симона Мага, — каже Роман.

«Певне, Симона Кананіта», — подумала Марина.

На ясному небі повний місяць. Купріян дістає ключа, рушає до дверей. Ось вони і в Домі Круків. Вони мали б приїхати вдень, зігріти

дім, а потім розійтися по кімнатах, яких у цьому домі справді багато. Але той каменепад на дорозі все перехамаркав. Зараз тільки спати. Хлопці ненадовго розпалили камін у холодній вітальні, перш ніж позалазити до спальників.

Більше, ніж моровиці, війни, нашествия щурів чи крокодилів боялися в Ірі людей із їхньої кегелії. Хоча брати й сестри були спокійні й миролюбні. Але старший жрець Веом казав у своєму храмі, що люди з недосяжної Оази, тої, що за Емек-Авней, страшніші за рудих щурів і крокодилів. Чому так? Бо вони вміють вводити інших у стан одержимості. Вміють робити торговців і ремісників такими ж, як вони: філософами й неробами, які живуть коштом чесних трударів. Уміють забирати дітей від батьків, жінок від чоловіків, чоловіків від жінок — останнє обурювало найбільше.

В Ірі знали, що ті, хто іменують себе братами й сестрами, оселилися в недосяжній Оазі, куди не пускають чари. Єдина надія була схопити когось із їхніх, коли вони приходять в Ір чи до своїх рідних, чи ще задля чогось, і змусити його або її привести військо Шаліта в табір кегелії. Схопити когось із них іноді вдавалося, проте нікого не вдалося змусити показати дорогу через пустелю й Долину Каміння до загадкової Оази, до якої мало хто міг дістатися.

Люди з кегелії були невразливі до тортур: або відразу вмирили, або якимось дивом зникали з-під варти. Це наганяло на правителя Шаліта й на верховного жерця Веома нездоланний жах, бо могло означати одне: скоро владу візьмуть ті люди. А Шаліта й Веома прикручуватимуть до стовпів на майдані й страшно вбиватимуть на радість цій самій мерзенній юрбі, якій байдуже, від чого радіти.

І от до їхніх рук потрапив старий сивий еллін Євані. Жінка, якій давали недоїдки з кухні в палаці Шаліта для голодних бездомних, яка, однак, бездомним нічого не несла, а несла недоїдки продавати на ринку, відразу второпала, що Євані — з Оази, коли побачила, що замріяний еллін сидів на сходинці і пестив пір'я на шиї чорного крука, який раптом підняв свою хижу голову й почав вуркотіти, як голуб.

Євані схопили. Він одразу визнав, що він з Оази. Але сказав, що не поведе туди вояків Шаліта. І не тому, що береже велику

таємницю, а тому, що не хоче крові молодих хлопців. Адже навіть якщо він виведе їх до Зеленої Рівнини, Долина Каміння все одно нікого не впустить до Оази.

Шаліт навіть приходив у храм до Веома, куди не дуже навідувався, тільки-но йому доповіли про допит Євані. І Веом сказав Шаліту:

— І ти, Шаліт Іра, повірив, ніби цей обшарпанець, який, однак, знає чари, не провів би твоїх вояків через Емек-Авней?

— Він сказав, що каміння саме засипле їх, а він цього не хоче.

— І ти повірив, ніби ці виродки насправді дбають про ворогів своїх? Він шукає спосіб попередити своїх, щоб вони знали, коли піде загін, щоб закидати їх камінням згори! Таке вже було!

Тож вирішили просто завтра вивести Євані на майдан біля базару, прикрутити його до стовпа й зірвати з нього одіж; ці люди з Оази завжди чисто вбрані, так, зірвати з нього його чисту одіж, щоб перед муками тіла він пізнав муку ганьби, а потім розтяти його живіт, щоб вилізли кишки, і хай корчиться і реве, юрбі буде радість до заходу сонця, поки цей еллін здохне, а юрба забуде про вечерю, не канючитимуть їжу в тих, хто працює в поті лица. А наступний з Оази, кого вони неодмінно скоро схоплять, знатиме, що буде з тим, хто не відведе загін Шаліта до своїх «братів і сестер».

У неспокійному мовчанні задрімав Ромаї минулої ночі у своєму шатрі. І прокинувся від слів Євані, який просив про останню допомогу. Бо ж він, Євані, застарий, щоб злетіти птахом над майданом...

— Я прийду, до тебе, Євані, — відповів Ромаї і вдосвіта вирушив до Іра.

А тепер вони сидять біля вогнища, передають по колу глиняну миску й поминають Євані.

— А скажи, Ромаї, чи це правда, що Євані міг би сидіти в тілі поряд з нами? Що всі наші, ті які одного дня помруть, сидітимуть на вечері поряд з живими? — спитав юний Сурі, в якого лише недавно зробився чоловічий голос.

— Колись так і буде, — відповів Ромаї.

— А що треба зробити, щоб це сталося скоріше?

— Жити нашим життям, — посміхнувся Ромаї. — І знати, що для нас нема «скоріше» чи «довше». Для нас є лише «буде» чи «не буде».

— А ти знаєш, Ромаї, — сказала Марія Цейра, — Сьогодні по обіді, коли ще не заходило сонце, але напевне вже по полудні... Він ще був живий?

— Ні. Його вивели рівно ополудні. І він одразу впав за мертво.

— Я вмить відчула, що його вже нема на цьому світі, але він є... Я відчула його руку в себе на голові. Він ніколи не клав нікому з нас руку на голову, він не ти...

— Тепер він вищий за мене, — перебив Марію Цейру Ромаї, — тепер він знає все, що знаю я, і набагато більше.

— А ти? Ти був ТАМ, Ромаї? — спитав Сурі.

Ромаї мовчки посміхнувся. Люди з кегелії знали, що є речі, про які Ромаї ніколи не говоритиме з ними. Є таке знання, до якого кожен приходиться сам, якщо приходиться.

Натомість Ромаї заспівав. Деякий час він співав сам, а потім доєдналася Марія Цейра. Ромаї стихив голос, щоб зазвучав голос Марії. А потім вони співали на два голоси. А потім... а потім всім стало і моторошно, але й добре, бо до дуету приєднався низький оксамитовий голос Євані. Навіть захотілося, щоб Ромаї й Марія Цейра замовкли, щоб Євані бодай недовго співав для них соло. І Ромаї, і Марія Цейра, які сиділи одне навпроти одного, обмінялися усмішками розуміння, стихили свої голоси, але тоді й голос Євані майже зник. Він не може співати сам, без живих, збагнули люди навколо вогнища й доєдналися до тріо. Брати й сестри співали довго, і янголи в небі підспівували їм. І навіть Марія Закена співала з усіма. Спочатку тихо, ніби неохоче, ніби не прокинувшись від міцного тривалого сну. А потім і вона стала співати з наснагою, ледь розгойдуючись під час співу.

Не співала лише Мелана. Раніше вона намагалася співати, але в неї не виходило. Її гучний голос псував гармонію хору братів і сестер. На неї починали лагідно дивитися інші: замовкни, сестро, ти ще не можеш співати з нами.

Марина прокинулася серед ночі від гуркоту, який зчинив Роман. Совгав стільцями, рипів дверима.

— Романе, дай поспати, — зазвучали сонні голоси.

— Ми ж домовилися, що цю ніч спимо!

Лише Марина вилазить зі спальника та йде за Романом на подвір'я. В неї таке відчуття, ніби вона добре виспалася в зручному ліжку, а не проспала після дурної дорожньої втоми не більше ніж 3-4 години на незручній тахті в незручному спальнику зі стійким чужим запахом. Вони деякий час стоять на ганочку і слухають якийсь незрозумілий грізний гуркіт, якого, може, й нема. Роман обіймає її за плечі. Обіймає якось машинально, без тепла. Але обіймає, обіймає!

— А то справді каплиця, Романе?

— То справді каплиця.

— Симона Каноніта чи таки Симона Мага?

— Це по твоїй лінії, для мене вони однакові.

— А що там світиться?

— Вогонь кохання, що ж іще?

— В каплиці? Вогонь кохання? То ходімо туди!

Вони повільно йдуть туди. Марина горнеться до Романа, їй жарко і млосно. І раптом Роман схопив її за руку, що духу побіг до каплички, тягнучи її за собою. Тільки-но вони забігли до тьмяного приміщення, ледь освітленого каганцем й зачинили двері, як за стінами відбулося щось таке, для чого письменниця Марина Перистері і досі не знайшла слів.

Вірші із чорного зошита

*Як вивертає душу шлюбний дзвін,
коли він водночас і погребальний,
щасливі сурми чи вони печальні,
пророчі співи а чи поминальні
й вібрації міцних холодних стін,
і грішна ритміка каплиці-спальні,
а крики переляканих долин
підсилено байдужістю вершин.*

Той звук тривав кілька секунд. Але прийшло відчуття, ніби зруйновано все на світі. До маленької каплички завалило вхід. І Марина з Романом опинилися заблоковані в маленькому приміщенні. Але вогник у каганці якимось дивом не згас.

— Добре, що ми не бачили облич одне одного, — нарешті сказав Роман, — вони напевне являли собою маски Пана.

— А що сталося, Романе?

— Скоріш за все, зійшла лавина.

У Романа в кишені знайшовся мобільний телефон. Зв'язку не було. Але апарат ще мав заряд, тож їм вдалося освітити приміщення, бо світло від каганця дуже слабеньке. Роман добре орієнтувався у капличці. Звідкись витяг килим, розстелив його на камінній підлозі, кинув на килим кілька подушок.

— Може, протримаємося, поки нас відкопають.

А далі? А далі Роман почав робити все те, що так давно хотіла Марина, ще від осені. Нарешті вони лише вдвох і напевне ніхто не потривожить їхнє усамітнення. Їх від усього світу бережуть цупкі сніги. Невже за достеменну ніч кохання треба платити аж таку ціну? І невже всі жінки її платять? Марина запам'ятала всі свої химерні думки й відчуття тої ночі. Як добре, що кілька днів тому був Габріель. Інакше неприємні відчуття були б зараз. А зараз усе так добре, так несподівано добре. Хочеться, щоб воно до чогось прийшло, але солодкий змій в її нутрі іноді підступно зникає. Але потім заповзає назад. І робить з Марини Менаду. А поки того змія не було, й до Марини вертався розум, вона міцніше обіймала Романа за плечі, а його гарячі долоні ковзали по її спині. І все її єство гучно співало: «Мій! Мій! Мій! Мій!»

«Вони вижили, бо кохалися», «Кохання рятує», «Кохання сильніше за стихійне лихо» — ці заголовки з їхніми світлинами обійшли місцеві й центральні медіа. Після такого лише під вінець. До того ж Марина завагітніла. Роман зробив те, чого не зробив обережний Габріель. Вони так захопилися, що не чули, як їх рятують. Коли ж до каплиці зайшли рятувальники, Роман, який затягав до нескінченності («я був тоді певен: житиму, скільки кохатимусь») від несподіванки зробив Жанну.

Дім Круків не захистив, як захистила каплиця. Всі інші загинули. Вони спали й не прокинулися. Їх відкопали мертвими. Одна втіха: Купріян, Софія, Симон, Карина вмерли, так і не прокинувшись, тож не понесли жах близької смерті із собою за межу.

А ще в той самий день на віллі Павлина помер батько Романа Альберт Тавас. Його знайшли в саду, де він лежав горілиць із розплющеними синіми очима, широко розкинувши руки. Мало не всі медіа відгукнулися на смерть Альбера Таваса, і всі хором назвали його Алхіміком наших днів, або ж Фаустом сьогоднішня.

Але треба жити зневаживши смерть. Вагітність Марини, яка стала публічною, як і їхній статевий акт, ніби говорили: життя триває! Романові не було куди тікати. Він довго думав, як би зробити шлюбну пропозицію так, щоб йому відмовили.

— Я ще жодній дівчині, себто жінці, не зробив непотрібної дитини... Я не збирався на вільні руки одягати шлюбні кайдани ще років, як мінімум, двадцять... Але якщо вже так сталося...

Роман м'явся на порозі Елеменії. З програвача в кутку недоречно линуло «*Stabat Mater dolorosa*», яке Марина вимкнула, а воно все одно звучало. Хіба про таку пропозицію мріялось, гірко думала вона, так, я зараз мушу ховати свою велику мрію... «Але не дочекаєтесь ви всі, щоб я не прийняла від свого Романа його пропозиції!» — подумки вигукнула вона, а вголос промимрила:

— У нас буде дитина. І лікарка сказала, що позбуватися вже не можна...

Лікар запевнила Марину, що як раптом непутящий батько звернеться до неї, чи можна..., вона переконає його, що не можна.

Тож коли Марина була на третьому місяці, на віллі Павлина відгуляли весілля. А потім у журналістів виникла проблема: серед сотні світлин вибрати одну, де в нареченого не кисла фізіономія, а бодай нейтральна.

Після їхнього весілля, яке вшанував трихвилинною присутністю міський голова, медіа втратили зацікавлення подружжям Тавас-Перистері. Почалося їхнє химерне родинне життя. Роман Тавас став батьком родини, чого аж ніяк не планував. А Марина Перистері стала господинею вілли Павлина як законна дружина законного спадкоємця її багаторічного господаря. Вона також не планувала бути хазяйкою великого будинку. Коли мріяла про своє життя з Романом, то уявляла маленьке помешкання на кшталт Елеменії, де було би багато любові. Отримала навпаки.

Кілька слів про те, які дім і сад залишив їм у спадок Альберт Тавас. Ще до весілля на віллу приїздили з наукового інституту, в якому працював старий Тавас, і забрали лабораторію, яка займала три великі кімнати вілли. І вже багато років ці кімнати стоять порожні, з вибитими шибками, куди в холоди залітають горобці, голуби, а іноді навіть круки. Вікна колишньої лабораторії виходять на трасу, тож звідтіля вілла Павлина справляє враження покинутого будинку. Не віриться, що там усе-таки живуть.

Свого часу приміщення вілли Павлина будувалося на совість, двері в проїмах прилягають добре, тож у так звані житлові приміщення холод з колишньої лабораторії йде мінімальний. А до моторошних звуків за стінами Роман і Марина вже давно звикли.

Вікна вітальні, кухні, двох спалень та бібліотеки виходять в сад, і ці кімнати зберегли той вигляд, який вони мали за життя старого Таваса. Роман уже давно заробляє пристойні гроші, однак нічого не міняє на віллі Павлина, не ремонтує стару будівлю, не приводить до ладу занедбаний сад.

Альберт Тавас помер у березні. Він ще не посадив свої загадкові рослини на грядках свого саду, щоб зібрати врожай восени. Той сад, який справив неймовірне враження на Марину, швидко занепав, коли вона отак раптом стала його господинею. Кущі хризантем восени випускали маленькі кволі квіти, а потім перестали. І з невеличким виноградником ніхто нічого не робить. Кам'яна альтанка вглибині саду пошарпалась і посіріла; була б дерев'яна, давно б зогнила й завалилась, а так стоїть, навіюючи нудьгу. Марина іноді говорила Роману, чи не варто щось зробити із садом.

— У тебе все одно нічого не вийде, — незмінно відповідав чоловік.

Оговтавшись після трагедії, Роман облишив роботу в Інституті онтологічного й метафізичного моделювання. Став працювати звичайним програмістом. Замість онтологічних моделей почав програмувати роботу касових апаратів та інтернет-магазинів. Зате й гроші завелися, і швидко. А завантаженість на роботі давала ще й законну можливість батькові родини майже не бувати з цією самою родиною.

Зачаті в березні приходять у цей світ під Різдво. Народилася дівчинка. Марина боялася мулатки. Лина заспокоювала її: «Габріель ще жодної чорної дитини в нашому місті не зробив». Марина хотіла назвати дочку Романою, Роман — Софією. погодилися на Жанну.

— Забери ти її від мене! — кривився Роман, коли Марина зустрічала його з роботи із Жанною на руках. — Ти бачиш, який я втомлений, на ногах не стою!

Для Романа Жанна була вічним нагадуванням, що він отак от по-дурному попався і вже не міг відкараскатися від женячки. І Марина була мимоволі зла на дочку: хоча Жанна й допомогла одружити Романа, але як же вона його дратує тепер! Якби Роман зрадив дитині, якби полюбив її, вже б Марина припадала до неї день і ніч. А так навіщо? Лише куди її подіти...

— Їхали б ви до матері, — люто сичав Роман.

— Не жени мене від себе, — вила Марина. — Я так тебе люблю-ю-ю-ю!!!

— То принаймні її завези, — примирливо казав Роман. — Я даватиму гроші. Даватиму скільки треба.

Марина приїхала до Марії, привезла Жанну. Між матір'ю й дочкою відбулася громоголоса сварка, аж у порту припишкли чайки. Марія вже оцінила якість шлюбу своєї дочки. І винесла однозначний вердикт: із цим треба закінчувати. Чоловіка, який не погоджується на її умови, сучасна жінка викидає зі свого життя й починає власну справу. За літо Жанночка підросте, з осені їй можна буде взяти няню. І з осені можна буде читати історію релігії в ліцеї. Це непоганий шанс. Марина верещала, що не зможе без Романа, що вона без нього як не помре, то збожеволіє. Тож рано-вранці наступного дня поїхала назад, на віллу Павлина. І лишила на видноті платіжну картку. Коли Марія розібралася, яка сума на картці, її обурення з приводу ідіотичного шлюбу дочки якщо не зникло, то перелилося в інше річище.

Марина так і не отримала диплома з релігієзнавства й давніх мов. Диплом отримала Ніна, яка не знала, чим гетери відрізняються від весталок, і не вміла прочитати жодного речення бодай якоюсь давньою мовою, навіть латиною. Хіба що всі вони знають «Отче Наш». Ніна не працювала по закінченні університету жодного дня, одразу почала народжувати і не обмежилася однією дитиною, привела у світ чотирьох. Диплом отримала Лина, яка кілька років терлася в різних навчальних закладах, а тепер веде на телебаченні релігієзнавчі передачі, блимаючи майстерно підмальованими очима з-під стильної зачіски, розповідає телеглядачам, спраглим до імітованого знання, про різницю між буддизмом Махаяни і буддизмом Тхеравади.

Марина також могла б повернутися до роботи над магістерською і успішно захистити її наступного року чи ще через рік, зрештою, в неї були дві перспективні теми, — обирай будь-яку! Але її тепер не цікавили ні етика карпократів, ні витоки заборон і дозволу на самогубство у релігіях світу. Вона почала писати романи про нещасну долю жінки, яку не любить чоловік. Свій перший роман «Як ти так можеш, коханий?» вона написала відразу після переїзду Жанни до мами і надіслала його у видавництво «Король Артур», бо їй сподобалась назва видавництва — ще на другому курсі вона писала студентську роботу про символіку Лицарів Круглого столу. І тут Марина не помилилась: «Король Артур» саме відкривав серію жіночих романів «ШЦ», («Шалені Цілунки», тобто «Шмарклі в Цукрі»). Жодна з відомих літераторок не змогла запропонувати адекватний літературний продукт, який запропонувала дебютантка Марина Перистері. І легко отримала любов певної читацької категорії та заохочення писати далі, що й робила із завзятістю й самовідданістю земних поклонів православного монастиря Святої Панагії, який звели неподалік від вілли Павлина.

Роман не помічав книжок дружини. Щоправда, згодом, коли ім'я «Марія Перистері» стало брендом стильних жіночих шмарклів, а інтерв'ю з дружиною з'явилися в жіночих журналах, він зі збоченою гордістю відповідав: «Так, це вона». Марія, як жінка прямолінійна й безкомпромісна, не раз повторювала, що соромиться літературної діяльності своєї дочки. А от подружки Ніна й Лина завжди просять у Марини авторські примірники і дарують їх своїм друзям і знайомим зі словами: «я особисто знайома з цією письменницею!»

Оскільки літературна діяльність Марини Перистері не сприяла розширенню її соціальних контактів — спілкування з видавцем Артуром Королем, видавничим піар-менеджером та редакторами є суто діловим — її найближчими подругами лишалися ті самі Ліна й Ніна. Вони приїздять на віллу Павлина досить часто. Говорять про все на світі, як колись вечорами говорили в Елеменії.

Але в Марини з'явилася ще одна співрозмовниця. Божевільна Омбра, яка, як згодом виявилось, живе по кутках вілли Павлина. Її крики нестерпні, й закладати вуха ватою не допомагає.

— Ти не вмієш загадувати мрії! Ти загадуєш зовнішнє. Воно і збувається! — кричить Омбра, аж іде моторошна луна по напівпорожніх кімнатах вілли Павлина.

І це правда. Тієї зими вона, сама того не усвідомлюючи, загадала вийти заміж. І ритуал спрацював. Вийшла. І, буває, ходить з Романом під руку в місцях, де їх бачать багато знайомих. Бо хоча в них з Романом все так тоскно, вони іноді бувають на людях. Як не в театрі, то на корпоративних вечірках тих організацій, з якими співпрацює Роман. Тепер в Марини є все те, про що так солодко мріялося до одруження: і брендова сукня винного кольору, і краватка Романа в тон. І вона ходить з ним під руку на людях, і бере його так, щоб його лікоть торкався її грудей, і він на людях не висмикує лікоть. І відчуває навіть заздрісні погляди в спину. Нема лише радості, яка, здавалося, неодмінно буде.

Вірші із чорного зошита

*Мрії збуваються
гірко й глузливо
все відбулося
немає лиш дива.*

Іноді до Марини доходить те, що говорять про неї. Якщо це щось на кшталт «Вчепилася недолуга в класного мужика», таке пережити можна. Але якщо раптом до неї доходить меседж типу «І що вона в ньому знайшла? Було б заради кого?», то це те, чого не знести. Це означає, що Бога — нема. Не було й не буде.

Тільки-но було укладено їхній шлюб, Марина радилася з Линою: на що ставити: на тіло чи на домашнє господарство? На жінку-статевий об'єкт чи на жінку-домашню господиню? Відомий в їхньому місті лікар напучує жінок по телебаченню: хочете велике кохання — щодня качайте прес. Чоловіки люблять плаский живіт. Як любите чоловіка, позбавте його від складок жиру на своєму пузі. Після народження Жанни Марина погладшала й вирішила худнути. Роман дав їй зрозуміти: якщо вона дуже хоче качати прес, це для неї самої, а йому по цимбалах.

І з домашнім господарством теж не склалося. Марина мала потенціал непоганої господині. В Елеменії траплялося, що вона добре готувала і для дівчат, і для їхніх кавалерів. Скільки разів Ніна годувала свого Марининими сирниками, і він їй вдячно цілував руки. І для бахурів Лини, під настрій, могла спекти непогані пиріжки.

А Роман не дає піклуватися про себе. І скільки разів Марина накривала для нього добрий стіл, коли він ввечері вертався з роботи. А він не їв її биточків під соусом мадера, а варив собі куплені в супермаркеті сардельки, які заїдав салатом з пластикової коробочки й запивав пивом, хоча на столі стояло добре вино чи домашній фруктовий сік. Найбільше свято для Марини було, коли він все-таки з'їдав її вечерю, не хвалив, не дякував, але з'їдав і відсував тарілку, і підводився, і йшов до бібліотеки, і не замикався там. Це означало, що їй можна буде також посидіти з ним. Не поряд з ним на софі, а в куточку за маленьким столиком, поки він сидить і дивиться на корінці книжок за каламутними дверцятами.

— Ти б дозволив протерти скло на шафах, — несміливо казала Марина.

— Так, неодмінно, у вихідні зробимо це, — казав Роман. — Ми з батьком регулярно тут усе протирали. І я пам'ятаю цю книгу, дивись, це трактат про очищення пташиного посліду, з нього можна добути еліксир від депресії. Але робити це треба з особливо чистим серцем. Ні на кого не гніватися, всіх вибачити. А мої програмки цілком можна розробляти й впроваджувати із гнівом на весь світ. Я зараз роблю комп'ютерні ігри, уяви собі! Одна з них, особливо причеплива, називається Мелана.

— Яка дивна назва для комп'ютерної гри.

— А комп'ютерні ігри завжди такі ж причепливі, як жінки...

— Ти про кого?

— Не говори мені про те жіноцтво. Жінки — як ті собаки, — раз погладь, а потім хоч щодня лупцюй, — все стерплять! Та й руки ще лизатимуть...Гаразд, ходімо спати, немає сил, як втомився!

А ще бодай побіжно варто охарактеризувати статеве життя цього — прости Господи! — подружжя. Лина подарувала подрузі на якусь річницю весілля скраб для сідниць.

— Ефект — колосальний! Чоловічі руки не відлипнуть!

Роман, коли приходив вночі до спальні, ніколи не брався руками за ті місця своєї дружини, а брався за металеві ґрати в узголів'ї ліжка. Тоді їхні тіла перебувають на максимально далекій відстані, а статевий акт все-таки відбувається. І коли вряди-годи солодкий змії бажання все-таки заповзав у нутро жінки, і вона робила спробу змусити чоловіка погратися з ним, Роман вмить люто вистрибував з неї:

— Чого товчешся? Знову все зіпсувала! Хочеш ще одну Жанну?

Він ніколи не лишався ночувати в спальні. Ночував на софі в бібліотеці. А Марина приймала снодійне і засинала на широчезному шлюбному ліжку під колискову Омбри:

— Ну, як тобі солодка ніч кохання з божевільно коханим чоловіком?

— У нас ще буде так, як було в горах, — крізь штучний сон шепоче Марина. Адже хотів він її в горах! І як все було! Гинув світ, а він її кохав!

...Але ж коханки в Романа нема. Може, десь щось між ділом. А однієї постійної напевне нема.

— Напевне нема, — підтверджує Лина. — Інакше б він не трахав тебе так часто. Лише раз на місяць для годиться. І на корпоративи, де треба бути з бабою, він тебе не брав би. Він одержимий духом свободи. Із цим змагатися важко. Але не треба здаватися.

— Я й не здаюся, — відповідала Марина.

І так триває вже не один рік. Марина вважає, що вона не вмерла і не збожеволіла, бо її живить кохання. Те кохання, яке Любов. Та любов, яка «ніколи не перестає». І саме ця Любов диктує їй один за одним романи про кохання, які читають люди. І Роман їх теж одного дня прочитає. «Любов — довготерпелива».

Але ті, хто близько спілкується з Мариною, мають інший погляд на природу її виживання за несприятливих умов. Роман лишається її

Богом, хоча поводитьься з нею навіть не як чорт, а як чортзна-хто. Тож своє роздратування на Романа Марина проектує на світ. Із дружинами колег чоловіка вона змушена бути чемною й коректною. Вона пробувала ділитися з ними, яка паскудна пика в дружини генерального директора, та їй вмиль дали зрозуміти, що то чудова жінка, а хто цього не бачить, нехай частіше дивиться в дзеркало.

Але в розмовах з подругами — тут Марині отрути не забракне:

— Наша Магдалина так і не виходить заміж? Дає половині міста, а ні з ким не заспокоїться, — одна з головних тем обговорення Марини з Ніною.

— Які в Ніни противні діти! Краще б вона їх не народжувала взагалі! Жодного зі своїх чотирьох! — це вже з розмов з Линою.

— Не ганьби моїх хрещеників, — із розумінням ставиться до Марининої гнівливості Лина. — Це чудові дітки. Так, невиховані. І вчаться погано. І взагалі їх забагато. Але це все одно чудові діти!

— А як там твоя Жанна? — сичить з-за кухонної шафи Омбра. — Ти ще не забула, як вона виглядає? Впізнаєш її, якщо раптом побачиш її без бабусі? Гаразд, ти ще, може, впізнаєш. А татусь?

— А татусь дає на неї такі гроші, яких би вистачило на добрих учителів для всіх Ніниних дітей, — лунає з якогось із закутків вілли Павлина веселий чоловічий голос.

Останнім часом, окрім противної Омбри, з Мариною розмовляє ще й Він. Лагідний іронічний резонер. Лише він може відстрашити нестерпну Омбру. Адельфос. Він Марині замість брата, якого в неї ніколи не було. Він почав розмовляти з нею лише недавно. Але тепер він є. Тепер він реальний.

І це він сказав їй ще сьогодні вранці, коли Роман не випив доброї кави, якої вона з такою любов'ю зварила йому, натомість набовтав собі розчинної:

— Тебе хтось видав силою заміж за Романа Таваса?

— Кохання видало.

— Ну то «любов не горда». Випий ту каву сама, — лагідно вимовив Адельфос.

Ну-от, приїхали. Про що іще можна встигнути розповісти, поки роздратований колега Романа Таваса шукає місце для паркування біля лікарні? Певне, про зовнішність головних учасників подій. Подруги

Елемен — це типажі, яких можна побачити на вулицях великого міста, в кав'ярнях, в офісах, на народних гуляннях — будь-де. Ось красуня Лина, блиск на губах, жага в очах, майстерний хаос у волоссі, легке погойдування в усьому тілі, уміння викликати жар і в підлітках, і в перестарках без тісних спідниць і декольте. Ось Ніна кричить на котрогось зі своїх дітей: «Ти куди побіг?! Ти чорт, а не дитина, скільки можна тобі повторювати...» А ось нібито симпатична, нібито стильно вдягнена, авторський дизайн одягу і прикрас, зачіска з дорогої перукарні, добре профарбоване волосся, майстерний макіяж, але в естві якась глибинна прісність, якої не зафарбуєш. Як то кажуть, жінка без родзинки. Жінка, яка не зуміла розпалити в собі свій внутрішній вогонь. Це Марина Перистері, авторка популярних жіночих романів «Кохана, вибач!», «Тільки не вмирай!», «Я дочекалась!» та інших, далі буде.

Але є ще й Роман Тавас, законний чоловік Марини Перистері. Таких, як він, значно менше на вулицях великого міста, в кав'ярнях, в офісах, на народних гуляннях. Щоб побачити типовий фейс Романа Таваса, треба завітати до церкви, бажано до православної. Роман дуже схожий на Спасителя, хіба що волосся коротше. Але такі самі борода, вуса, загадкова усмішка. Чоловік, який вміє глянути у вічі співрозмовнику так значущо, ніби каже: «Встань, візьми постіль свою!», навіть тоді, коли пояснює, де найближчий банкомат.

Коли Марина у мріях, від яких вона не відмовилась і не відмовиться ніколи, малює їхню спільну радість, вона уявляє, як припадає до грудей напівголого воскреслого Христа, далі сповзає до його ніг, але він бере її під пахви, піднімає й тулить до своїх грудей. Саме воскреслий Христос вабить Марину. Бо живий Він на всіх зображеннях в одіянні під горло, та ще й згори плащ. А коли були муки Христові, і Він був мало не зовсім голий, чи пустив би Він її обтерти Його кров, і злизати Його кров, і обтерти Його ноги своїм волоссям... Господи! Кілька років тому Роман сказав, що його дратує її довге волосся. Марина відтоді коротко стрижеється.

— Давай, виходимо! Приїхали! Ось в ці двері.

Вони чекали спочатку в тісній приймальні унизу серед збентежених заплаканих родичів. Досить швидко за ними прийшли, ліфтом піднялися на потрібний поверх — і їх провели до лікаря.

— Ось жінка Таваса, ледве довіз через затори. Далі прошу вирішувати всі справи з нею. Як раптом щось треба, відразу телефонуйте, чуєте, Маринко? Ми, колеги Романа, завжди прийдемо на допомогу, ми ж знаємо, яке ви красиве подружжя!

Лікар сказав, що Роману вже зашили всі його рани, і він поки ще не приходить до пам'яті в післяопераційній палаті. І вони йдуть туди.

«Зараз впаду на нього. І хай з нами щастя і горе вмирає», — невротично думала Марина, прямуючи коридором поряд з лікарем. Ось двері, за якими палати реанімації. Вони замкнені, і дистанційний зв'язок чомусь не спрацьовує.

— Вибачте, я піду з'ясую, в чому проблема, — каже лікар і на деякий час лишає Марину саму. І тут їй кладе руки на плечі Адельфос. Він прийшов сюди, той, хто раніше говорив з нею лише на віллі Павлина. А зараз він тут і шепоче їй на вухо:

— Що вибираєш? Щоб Роман одужав і пішов від тебе? Чи щоб НЕ одужав і навіки лишився при тобі?

На плечах так відчутно лежать його руки. Але його зримого поряд нема.

— Хай він одужає! А далі хай все вирішують вищі сили! — прошепотіла Марина.

— Ти — подруга Ромаї? — наважилась спитати Мелана в Марії Цейри в один із перших своїх днів в Оазі.

— Ми тут брати і сестри, Мелано. В нас не кохаються.

— Але ж ваш Єшу сказав, що Бог — це любов.

— Любов, не кохання.

— Але ж чому? Хіба кохання — це зло?

— Кохання буває з Любов'ю, буває й без. Але нас — поєднує інше.

Мелана не могла зрозуміти цього. Їй здавалося, що її дурять. В Оазі стільки молодих чоловіків і жінок. Одного разу вона навіть намагалася не спати ніч, щоб підглядіти, чи не пробирається Марія Цейра вночі до шатра Ромаї. Але під зорями Оазі спалося настільки добре, що вночі вона поринала в міцний сон, здебільшого, без видінь. Тоді, коли Ромаї нахилився до неї, щоб дати їй рятівну їжу, вона відчула дух молодого сильного чоловіка. Не може він бути тілесним старцем, як Євані!

А втім, не лише Євані. Всі брати і сестри запросто роздягаються в Оазі, як перші люди до гріхопадіння. Миються під водоспадом, перуть свою одіж, сушать її під сонцем на траві. Старі жінки не соромляться старості, молоді не хизуються молодістю. А чоловіки не дивляться на жінок як на жінок, Мелана бачила це вже багато разів. Лише Ромаї не скидає одяг.

— Він не роздягається, бо в нього немає тіла, — сказала Мелані Марія Закена. Мелана не сприйняла її слів: що може знати ця стара, яка весь час перебуває в старечому напівсні? Вона, певне, забула, як воно у справжньому житті. Ромаї не роздягається, бо він мужчина, на відміну від своїх «братів»! Якись темні сили не дають йому з'єднатися з Меланою. Скоріш за все, то чари Марії Цейри.

— Колись я прийшла сюди, щоб бути з Ромаї, як жінка з чоловіком, — зізналася Марія Цейра в розмові з Меланою. — Я побачила, як він врятував малого Сурі від гніву торговок, які звинуватили малого в крадіжці, хоча все вкрали самі. Вони почали пхати хлопцеві в горлянку тухлу рибу, яку він нібито вкрав, а вони його викрили. А Ромаї вмить витяг кошик свіжої риби з грабарки, яка належала одній із них. Він викрив тих баб, але не нацькував інших на них. Ніхто ніколи з чоловіків, яких я знала, не робив такого. Всі лише хотіли побільше всього собі. Всі, кого я знала раніше, крали, хоча сказано: не кради. Але всі крали й звалювали це на таких, як малий Сурі.

Марія Цейра знайшла очима Сурі, який в затінку впевнено жестикулював, обговорюючи з іншим братом якісь питання стосунків того й цього світів.

— І що було далі? — спитала Мелана. — Чому Ромаї не покликав охоронців, які б відшмагали тих поганих торговок?

— Бо натомість він узяв Сурі за руку і якнайшвидше повів його з міста. Щоб допомогти Сурі на пустирищі виблювати всю ту бридоту, яку вже почали йому пхати в горлянку торговки.

— А ти?

— А я побігла за ними, наздогнала їх біля східної околиці. І я стала допомагати йому привести до тями малого. На якусь мить мені здалося, ніби ми батьки хлопця, який попав у біду. Я подумала: якщо мати дітей, то лише від такого, як Ромаї. І я пішла за ними сюди.

— І ви стали разом з Ромаї? — гірко проковтнула слину Мелана.

— Ні, Мелано... А знаєш, скільки чоловіків хотіли мене, коли я жила в домі батька? Робили дорогі подарунки, складали для мене пісні. Не хочу брехати, мені це подобалось. Я стріляла очима, випускала кучері з-під покривала, дзвеніла сережками, відчувала свою владу над тими чоловіками...

Зараз в Марії Цейри нема ніяких прикрас. І ні в кого з тутешніх жінок нема. Ні браслетів, ні намиста, ні сережок. Лише в Мелани у вухах блищать великі півмісяці. Їх колись подарував їй вітчим молодій мачусі одразу після смерті матері. Мелана вкрала ці сережки, коли тікала з їхнього скупого непривітного дому, де її змушували весь час працювати. Схоже, крадені сережки бережуть її в поневіряннях.

— В тебе такі великі сережки, Мелано, чи не боїшся ти, що тобі їх вирвуть разом із вушками? — спитав її Євані, коли вони познайомились в дорозі.

— Я впізнав тебе за сережками, — сказав він їй, коли вони зустрілися вже в Ірі, і вона спитала його про Ромаї.

Ні, вона не продасть їх у срібній крамниці в Ірі, щоб принести гроші на загальне добро братів і сестер. Адже настане той день, коли Ромаї торкнеться її смаглявої гарячої щоки, і сережки холодитимуть його руку та її щоку. Коли Ромаї, усміхаючись до неї, зніме з її голови покривало, а мотузку на поясі вона розв'яже сама. І вони водночас скинуть свою одіж. І вона торкнеться руками його грудей, і припаде до них щокою. «Який він під одягом...», — тихо стогнала Мелана. Чи є в нього волосся на грудях, чи має він родимки, шрами, якісь іще прикмети? Його запах вона вже знає. Це запах молодого здорового чоловіка, а не дух офірних кадінь. І настане день, і Мелана пізнає тіло Ромаї, і лежатиме з ним під зорями після божественного єднання, а потім вони підведуться, а брати й сестри служитимуть їм, як Малху й Малці.

А поки Мелана в Оазі нудить світом. Вона не голодна і не обтяжена працею. Але не почуває себе в раю, хоча після домашнього лиха, після поневірянь у дорозі, після бездомності в брудному розбещеному Ірі Оаза таки схожа на Елізіум. Проте душа Мелани не лежить до всього того, чим так захоплено

переймаються інші. Вона не прагне розмов про сенс появи на цьому світі, бо знає: для кохання! Вона не молиться з братами й сестрами, бо як молитися, то Ромаї, а не якійсь незрозумілій силі. Вона не вчиться їхнім дивним ритуалам, хоча їй бралися пояснювати, що воно таке. Адже під садом Оази заплутана система катакомб і підземних ходів, де, якщо лишитися на певний час без світла і без їжі, можна багато чого пізнати і здобути.

— Не втягайте Мелану в це. Лише коли сама попросить, — сказав братам і сестрам Ромаї, і вона чула це. Отже, він не хоче, щоб вона стала, як інші сестри. Вона йому не сестра. Сестра не може стати братові жоною. Ромаї недаремно сказав, щоб вони її не чіпали. Марія Цейра пояснила їй, що внаслідок їхніх ритуалів під землею вона перестане хотіти земного кохання. А також буде невразлива до будь-яких тортур, якщо раптом потрапить до в'язниці Шаліта чи іншого правителя. Але Мелана не хоче того знання. Бо ще настане день, і вона буде Ромаї не сестрою, а жоною. А вояки будь-якого тирана, хоч які б торттури не вигадали, ні слова не почують від неї, якщо вона раптом потрапить в їхні лапи, а вони питатимуть її, де Ромаї!

— Візьми мене з собою в Ір, Ромаї! Жінки не хочуть, щоб я допомагала їм готувати їжу, кажуть, що я нечиста. Я б могла допомогти тобі. Чого ти не довіряєш мені?

— Цього разу я йду з Марією. Вона дуже скучила за батьком. Але наступного разу піду з тобою.

Батько Марії Цейри — заможний купець в Ірі на ймення Сохер. В нього неподалік від ринку великий дім і сад за кам'яною огорожею. Мелана щодня ходила біля того будинку, бачила ті дерева і квітучі кущі, які випадають на вулицю з-за огорожі. Але ж Марія, яка мала в домі батька все, прийшла сюди, де сплять під зорями, а їдять лише страви з борошна й фрукти. Але і вдома, і в дорозі, і під час роботи в Ірі Мелані іноді перепало м'ясо. В домі Сохера завжди були страви з баранини, Марія сама розповідала. Вона мала і прикраси, і одіж з тонкого білого полотна, яку прали служниці. То заради чого їй цей злидений рай, як не заради синього, як небо, погляду Ромаї, заради того тепла, що йде від нього, заради самого звуку його голосу, і байдуже, що саме він говорить. Мелана задля цього всього теж пішла б із заможного

дому від добрих батьків, якби в неї такі були. А Марія хай не бреше, ніби її тримає тут дух братерства й сестринства.

Сохер передає в Оазу торби з борошном і глеки з олією. Але Сохер підтримує таємне товариство не через прихильність до їхніх химерних ідей, а через ненависть до Шаліта, який наклав на торгівлю неймовірний податок. Сподівається, що Ромаї, як буде треба, підніме на повстання цей мерзенний люд, який тільки й уміє, що впадати в стан одержимості від крові на стратах і канючити їжу під вікнами тих, хто працює. Сохер знає, як легко змінюється настрій нікчемних людців, коли до них говорять такі, як Ромаї.

Коли Ромаї ходить в Ір з Марією, він ночує в домі Сохера, і вони допізна ведуть розмови про вищі смисли з господарем дому, який погоджується, що в кожній нікчемі є Божя іскра. Але як важко буває роздмухати ту іскру! «Але це можливо, можливо!» — вигукує Ромаї. — «Але ж це так рідко стається, — зітхає Сохер, з чим Ромаї також погоджується. — А головне, що немає одного подмуху на божі іскри різних нікчем. Кожній тліючій іскрі потрібен свій особливий подух. Тому й так багато темного люду навкруги». — «Погано, якщо в людині не роздмухано Божу жаринку, — каже Ромаї, — але ще гірше, коли в людині розпалили не Божу іскру, а щось інше».

Поки Ромаї вечеряє із Сохером, в Оазі брати й сестри зібралися на вечерю без нього. Мелана навіть не хотіла йти до вечері, але відчула нестерпний голод, тож пішла. Без Ромаї ввечері зовсім погано, бо, крім того, що нема Його, ще й приходять паскудні омбри. Його ж вони бояться. А як його нема, вони кричать своїми противними голосами що тільки хочуть. І коли вже він всюди ходитиме лише з нею, а Марія Цейра нехай вертається в дім свого батька! Вона не вміє любити Ромаї так, як любить його вона, смаглява Мелана!

І тут із темряви пролунав гаркавий голос однієї з омбр:

— Ти думаєш, ніби Марія купила Ромаї за харчі для Оазі? А що можеш запропонувати ти тому, хто має все?

Ці мерзотні створіння не просто читають думки, а й нахабно викрикують свої слова так, що це чують усі. Мелана з болем закричала, цього разу вголос:

— Він не має всього! В нього нема дому! Нема дружини! Нема дитини!

Якби брати й сестри відсахнулися від неї, відсторонилися, глянули б на неї непривітно, можливо, Мелані було б легше. Але вони стали усіяко співчувати їй, мовляв, сердешна, так і не розуміє, хто ми і хто наш Ромаї:

— До Марії Цейри також довго кричали омбри.

— Вона аж вуха затуляла, чути їх не могла.

— А потім вона навчилася брехати і говорити те, що подобається вам? — ледь стрималась, щоб не сказати цього вголос Мелана, але гаркава омбра почувала:

— Можна брехати вголос, але подумки ніколи не збрешеш! А ми чуємо саме те, що подумки! — пролунав голос із темряви, — Марія Цейра ніколи не брехала! Це чорна серцем Мелана бреше, і найперше сама собі!

Марія Закена вийшла зі своєї дрімоти, — і навіщо вона ходить до вечірньої трапези, якщо майже нічого не їсть, лише спить, уже б спала під деревом біля джерела. Але зараз Марія Закена прокинулась і обняла за плечі Мелану, якій несподівано стало добре від руки старої жінки на плечі.

— Ти розкажи нам, розкажи, що в тебе на серці! Тобі стане легше!

— Не змушуй її говорити, вона має захотіти сама.

— Вона не захоче, вона ніколи не захоче! — закричала інша омбра, цього разу гугнява. Мелані захотілося зробити всупереч цій мерзотниці. Тож вона почала свою розповідь.

— Моя мати рано постаріла після смерті батька. Я батька не пам'ятаю, мати казала, він був добрий до мене й до неї. Але сусіди розповіли мені, що то мати заспокоює себе, вигадує те, чого не було. Це було далеко, я з тих країв, звідки Євані.

— Он воно як!

— Розповідай, Мелано, нам цікаво, а тобі напевне стане легше.

— Мати лишилась сама, але в нас був дім при дорозі, а вітчим прийшов як мандрівник, без дому, без роду.

— Ми мало не всі тут без дому, без роду. Дім і рід не мають значення, якщо знайдено Бога.

— Але вітчим був і без роду, і без дому, і без бога. Він був дуже грубий з матір'ю, а вона була згодна бодай так.

— А тебе він не чіпав?

— Ні. Він казав, що я чорна, що таких ніхто не любить, навіть коли вони молоді, — схлипнула Мелана, яку дуже ображали слова вітчима, бо вбивали її надію знайти коханого й піти з рідного дому в дім чоловіка. І зараз ця образа так страшно ожила. — Коли мати лежала хвора, вітчим уже кохався з Діадорою. Коли мати померла, вони вдвох стали в нашому домі приймати подорожніх на нічліг. А мене змушували готувати й подавати мандрівникам. Я від них втекла. Хай Діадора готує й прибирає, а не тільки стогне й звивається під вітчимом!

— Тобі було нелегко в рідному домі, Мелано! Як і більшості з нас, тих, хто тут...

— Усі ми шукали у світі тепло, якого не мали в домі батьків. І не знайшли. Але самі собі створили його тут.

— Ми брати і сестри, Мелано.

— То всі добрі люди лише тут, в Оазі? І більш ніде?

— Ні, вони є у світі, і їх не так і мало. Невже взагалі не від кого ти не чула доброго слова?

— Вдома ніколи. Але в дорозі були добрі люди, які ділилися хлібом, говорили добрі слова. Але що з того? В тих людей не було нічого! Вони самі не знали, чого хотіли, куди йшли.

— А Ромаї? Чого ти полюбила його? В нього теж нема нічого!

— А для нього мені самій хочеться все робити! Побудувати дім, народити дітей.

Обидві омбри гучно зареготали дуєтом:

— Будувати злидений дім для того, кому належить весь світ!

— Але ж як може належати весь світ тому, хто має лише це шатро і ховається від вояків Шаліта?

— І тобі належить весь світ, Мелано. Ти лише ще не збагнула того.

— Мені нічого не належить. Лише ці сережки, які я забрала у своєї мачухи. Хочете знати, що було далі? Діадора підпоїла вітчима молодим вином, а потім прийшов її молодий коханець. Вони вбили вітчима. І вкляли ножа мені в руки. Я вчасно прокинулась і

втекла. Забравши оці сережки. Діадора їх зняла, бо коханець казав: «зніми, вони мені колють плече».

— Ти наділа ці сережки, бо сподіваєшся розпалити пристрасті чоловіків, Мелано!

— Мені казали, що я гарна в цих сережках! Може, й Ромаї помітив мене через них!

— Він помітив тебе, бо тобі було дуже зле. Він завжди помічає тих, кому найгірше. Кому вже ніхто не допоможе.

— Ромаї такий добрий! — вигукнула Мелана. — Я хочу дитину від нього! Вітчим бив матір у живіт, щоб вона скинула. Я такого не хочу! Чому не можна дитину від Ромаї?

— Ти вже носиш дитину від нього, — усміхнулася Марія Закена.

— Я не була з Ромаї, — простогнала Мелана, — як же я могла понести його дитину?

Марія Закена усміхнулась настільки привітно, що Мелана мимоволі подумала, і чого це її раніше так дратувала ця стара жінка, яка така добра до тих, хто страждає?

— Марія знає що говорить. Вона знає все про непорочне зачаття. Ти знаєш, хто така наша Марія Закена?

— Одна з вас... одна з нас, сестра... — пробурмотіла Мелана.

— Вона — мати Єшу.

— Мати Єшу? — здивовано вигукнула Мелана. — Вона народила дитя у Бет-лехемі в яслах, куди прийшла з Назарета? І стояла біля хреста в Єрушалаїмі?

— Вона склала цю історію, Мелано! Вона зачала Єшу непорочно і народила його теж непорочно. Але він більше справжній, ніж ті люди, які були і є.

— Отже, історія Єшу — то просто вигадка? Це правда, Маріє? — обернулася Мелана до Марії Закени.

— А коли ти вперше почула про Єшу, Мелано?

— В дорозі. Про нього говорили мандрівники.

— А в твоїх краях про нього не чули?

— Чули. Але тоді мені це було не цікаво. А в дорозі я багато слухала про нього і багато думала: чи була в нього, такого чудового, кохана жінка? Чи тільки мати? А виходить, його самого не було.

— Ніхто не скаже, що Єшу не було. Ні ті, хто вірять у нього, ні ті, хто не вірять.

— Але як можна було вигадати таке, Маріє?

— Розкажи ще й Мелані, Маріє!

— Дівчинкою мене мої батьки, які любили мене, відвели до Храму в Єрушалаймі, коли його ще не зруйнували римляни. Мене там навчили читати й писати. Розповідали про Месію. А потім мені стали шукати чоловіка. А я знала: як заміж, то лише за Месію. Але що більше я думала про нього, то краще розуміла: Месії — жона не потрібна. Ніхто не знав, який Він. Поки я не народила його. А зачала його від Духа.

— То ти написала ту історію?

— Записали інші. Я розповіла.

— А живого Єшу, сина Божого не було? — ледь ворушила вустами Мелана.

— Може, й не було. Але він є! — відповів замість Марії хтось із братів біля вогнища.

— Про найкращого чоловіка знає лише жінка, яка сама його й народить, — тихо вимовила Марія Закена.

— А я хочу не знати, а жити з найкращим чоловіком, і народити не його, а дитятко від нього, про яке він піклуватиметься! — простогнала Мелана.

— Як хочеш мати земного найкращого мужчину, то маєш знати, що втратиш його! І він не роститиме дитини, лише ти розповідатимеш сину, яким був його батько! Я не один раз, а сотні разів стояла біля хреста в Єрушалаймі, я й зараз ніби там стою, — заплакала Марія Закена, а Мелана, щоб припинити плач Марії, голосно спитала громаду:

— А хто є мамою Ромаї?

Мелана підвела очі й побачила, що брати й сестри вже позіхають й підводяться із землі, щоб розходитися на ніч. Лише юний Сурі сидить собі, обхопивши коліна руками. Він і відповів Мелані:

— А чому тебе не цікавить, хто є татом Ромаї?

Сурі дивиться на Мелану із легким презирством, цей малий ще не навчився терплячості до неофітів. І він завжди має полемічний

запал. Мало тобі, хлопче, пхали в горлянку тухлої риби, кричить єство Мелани на радість омбрам:

— Не вмієш вести гарячі діалоги, тільки сережками трусити вмієш, тому й мрієш про тухлу рибу в горлянці опонента!

Сурі знову посміхнувся. Його вже не нудить від спогаду про тухлу рибу, він лише посміхається. А Мелана також підвелася, щоб іти до дерев, під якими вночі тихо сплять, але які вдень здригаються від зіткнення думок братів і сестер.

— У нас жінки не подають і не прибирають, поки чоловіки обмінюються думками, як воно усюди по світу, — ділиться з Меланою Марія Цейра під лимоном, на південному гіллі якого висять золоті плоди, а північне обсипано запашним цвітом, — у нас жінки нарівні ведуть бесіди з чоловіками. У світі чоловіки бояться розмовляти з жінками нарівні. Щоправда, мій батько завжди любив поговорити з небіжчицею матір'ю. Вона була дуже язиката, я вся в неї. Але то лише коли нікого в домі не було з чужих. А коли в нашому домі бували люди, мати мовчала. То лише тут, у нас, жінка в усьому рівня чоловікові.

— Але ж усе одно чоловік запліднює, а жінка приймає і виношує.

— Так воно у світі тіл. А в світі духу жінки можуть також запліднювати.

— Чоловіків? — розгублено спитала Мелана.

— І чоловіків, і інших жінок. Тому мені так подобається тут!

— А ще... це правда? — Мелана спробувала зазирнути за дерево, під яким вони сидять поряд з Марією Цейрою.

— Питай, Мелано, не бійся! Тут ніхто не підслуховує чужих розмов, як в будинках Іра!

— А це правда, що Марія Закена — то мати Єшу?

— Так, це правда. Це його непорочна мати.

— Вчора за вечерею говорили, що вона не народила його, просто склала оповідь про нього.

— То було не просто. Спочатку їй ніхто не повірив. Але тепер усі вірять.

— Але як Єшу міг воскреснути, якщо його не було, якщо це тільки вигадка жінки з Назарету? — питає Мелана, яка геть

нічого не розуміє.

— Ромаї казав, що є такі вигадки, які збуваються, що Марія Закена вигадала саме таке. Що Єшу на правду воскрес. Інакше не було б нашої кегелії.

— То, може, Ромаї — то воскреслий Єшу? — прошепотіла Мелана. — Ви не питали його про це?

— Питали. Він сказав, що кожен може стати Єшу. Навіть Ромаї. Навіть римлянин.

Роман отямився. Він був непритомним протягом тижня. Тільки-но прийшов до пам'яті, як Марині зателефонували. Вона приїхала до лікарні, розмовляла з хворим чоловіком хвилин десять без свідків і вийшла від нього вельми задоволена. Так виглядає дружина, коли покалічений чоловік погоджується скласти потрібний заповіт. Але цей ще молодий, скоро очуняє і знову гасатиме на автомобілі. В нього ще рано просити заповіт.

А невдовзі до лікарні приїхала старша, проте молодява жінка і дівчинка-підліток. Теща і дочка хворого. Вони й доглядали його в період реабілітації. А дружина, як він значущо повідомив персонал лікарні, має вчасно здати до видавництва новий роман. Інакше буде лихо, не менше за його травми.

Роман одужував. Скоро після виходу з несвідомого стану почав ходити по лікарняному коридору, схопивши під руку Марію. Хитався, швидко втомлювався, але з кожним днем йому ставало дедалі краще. А ось він уже й вдома. Вищі сили повернули йому мало не все, що, здавалося, відібрали в нього в день аварії назавжди. Повернули його струнку постать, хоча він ще припадає на одну ногу. В нього загоїлися рани над скронею й на щелепі, відросли борода, вуса й волосся на голові, тож до нього повернулося його гарне обличчя à la Ісус Христос. Повернулися його розумові здібності, і він ще в лікарню попросив свій ноутбук. Повертаються його врівноваженість і зосередженість. Йому радять поки не сідати за кермо, але певна річ, що скоро він знову кермуватиме своїм автомобілем. Який стоїть на подвір'ї вілли Павлина, вже відремонтований, — він під час аварії постраждав менше за свого водія.

Отже, до Романа повернулося мало не все, що він мав до аварії. Не повернулася лише його чоловіча сила. Коли Марина приїхала до

лікарні забирати Романа, лікар натякнув їй, що ймовірно такі делікатні проблеми. Але можуть зарадити її співчуття, терпіння й віра, що скоро налагодиться й це.

— Так я і не зробив тобі сина, — каже Роман, коли вони лягають ввечері.

— То тепер ти мені за сина, — заспокоює чоловіка Марина, і вони несподівано довго регочуть, обговорюючи непрацездатність Романа на шлюбному ложі. Сподіватимемося, тимчасову.

Луна, характерна для вілли Павлина, робить їхній сміх дуже гучним, чутним і в кімнаті, де ночують Марія з Жанною.

— Мама з татом регочуть, — каже Жанна бабусі Марії.

— Хай краще регочуть, ніж мовчать, як вони мовчали раніше, — відповідає Марія.

— Вона така класна, — говорить Роман Марині.

— Хто саме?

— Жанна, хто ж іще? Вона так зворушливо опікувалася мною в лікарні! Одягла халатика, носила мені ліки!

Роман показує Марині фотографію на смартфоні, де Жанна в лікарському халаті несе тацю, на якій ліки для тата.

— Але жити з нами вона вже не хоче. Прижилася в бабусі в її приватному міні-ліцеї, — каже Марина.

— То будемо частіше їздити до них. Аби мені знову сісти за кермо.

Раніше батьки ніколи не їздили до дочки вдвох. Марина їздила міжміським транспортом. Роман зрідка їздив своїм автомобілем, ніколи не попередивши Марину, що їде до Жанни.

— А вчитися в університеті вона все одно приїде сюди.

— А пам'ятаєш, як кілька років тому вона тікала від бабусі до нас?

Таке справді було. Коли Жанні було сім років, вона втекла з дому. Нагадала про себе непутящим батькам. Марина навіть відклала презентацію свого роману «Не муч мене, коханий», безглуздо моталася по автостанціях, шукаючи дочку.

А Роман, коли второпав, що відбулося, найняв приватного детектива, який швидко знайшов дівчинку.

— Зробіть так, щоб дитина від вас не тікала, — роздратовано говорив Роман Марії по телефону. — Якщо треба ще грошей, кажіть.

Марія, яка саме тоді втратила місце директорки ліцею, стала дратівливою і навіть гнівливою, що дуже не сподобалось малій Жанні. Але коли Жанночку повернули, Марія з радістю скористалася пропозицією свого, м'яко кажучи, «складного» зятя, винайняла приміщення й заснувала свій міні-ліцей — взяла групу дітей, якими опікувалася. Займалася з ними різними речами, посидала їх до різних шкіл, кого куди треба. Щоб у Жанни було товариство обраних. Справдила давню мрію педагога: разом з онуком мера міста взяла в клас вихованців і бездомного хлопця, хоча батькам інших дітей говорила, що то син багатія зі столиці. Все вийшло добре. Бездомний за п'ять років перегнав усіх, навіть Жанночку. Зараз Марія залишила його старшим по групі, поки сама вона доглядає «спонсора».

— А вона вся в мене. Я в її віці також тікав з дому, — розповідає Роман дружині в спальні. Він уже не тікає ночувати до бібліотеки. Після лікарні подружжя спить разом і розмовляє, іноді до ранку.

За новою версією, в пробірці Альберт Тавас свого сина Романа не вирощував. Він мав дружину, з якою довго не мав дітей. І от напередодні свого п'ятдесятиріччя вона народила Романа й померла. Батькові вже було шістдесят, тож вирішили, що хлопчика роститиме рідня матері. Його зашивали на ніч у фланелеві торби, щотижня робили аналізи крові й сечі, весь час міряли температуру, не дозволяли спілкуватися з ровесниками, називали Ромасюсиком, Сюсюсиком. До батька водили раз на місяць на півгодини.

Тож одного дня Роман утік від них. І знайшов дорогу до вілли Павлина з протилежного кінця міста. І батько все зрозумів і прийняв його. І відтоді не віддав тим сюсюкам. Малий Роман влаштував страшні бешкети, коли вони приходили за ним. Погрожував, що спалить їхню хату, якщо вони його таки затягнуть до себе. І буде сцяти по кутках, щоб не здавати аналізів сечі. Одна з тих тіток померла в

процесі війни за Романа. Коли його звинувачували у смерті тітки Дори, він вигукнув, що скоро вони всі передохнуть на радість людству.

— Я можу тобі багато чого розповісти про ті часи, — Роману було приємно згадувати ту війну, яку він виграв. До Марини повертався Роман першого місяця їхнього знайомства: непередбачуваний, парадоксальний. «Але щастя нема. І проблема не в тому, що в нього зараз не стоїть. Бо коли такі все було добре з його чоловічим щастям, — спалахнула вона люттю на чоловіка, — радості було ще менше. Радість була хіба в каплиці під лавиною».

Цього року Роман саме був у лікарні, коли прийшла річниця тих подій. І загибелі його друзів, і його першого сексу з Мариною. Тож він не вив під боком, як жахливо, що вони загинули. Одного разу Марина навіть не змогла стримати істеричної реакції, чого зазвичай не робила, боячись гніву Романа:

— Якщо Бог залишив тебе, значить, так було треба! А ти за ними ридаєш! Недаремно ти прокинувся, а вони всі спали, як апостоли в Гетсиманському саду. Ти кращий за них усіх! Вони всі твого мізинця не варті!

Але іноді Роман згадував їх без надриву, в атмосфері стриманого сумування. І тоді вона пропонувала йому: «поїдемо туди, пом'янемо твоїх друзів. Так, туди, в передгір'я. Ти ж навіть не бачив, що лишилося від того Дому Круків, не бачив, чи є та капличка».

— Не бачив. Не маю сил.

— А може, стане легше.

— Не стане. Стане гірше. Якщо є куди гірше.

А трохи згодом після повернення з лікарні, Роман сам запропонував: «а може, з'їздимо туди?»

— Куди — туди?

— У передгір'я.

— Ти ще тільки почав водити автомобіль після хвороби.

Вирішили, що автомобілем справді їхати не варто. Поїдуть потягом. А від залізничної станції ходять мікроавтобуси до готелю «Гірські вершини».

— А що то за готель?

— На тому самому місці.

— На місці Дому Круків?

- Так.
- То ти таки їздив туди?
- Та ні. Інформація з Інтернету. Можеш сама глянути.
- Лавина знову не зійде?
- Ці гори невисокі, без снігових вершин. Лавини можливі лише взимку. Але каменепад цілком можливий і влітку.
- То ми їдемо, щоб потрапити під каменепад?
- Усе наше життя — то потрапляння під каменепад. В тій чи іншій формі. Але каміння боятися — з дому не виходити. А втім, може привалити й у власному домі.

І от Мелана й Ромаї йдуть в Ір через пустелю. Проте Мелана ніяк не може відкрити рота, хоча завжди була певна: тільки-но вони будуть удвох, як між ними розпочнеться щаслива розмова. Ромаї відчуває її фатальне зникання й розпочинає сам:

— То за вечерею, коли мене не було, тобі розповіли, хто така наша Марія Закена?

Мелана вдячна за цей початок розмови.

— О, так, мені сказали, ніби вона мати Єшу. Як таке може бути?

— Так, Марія Закена — це діва Марія.

— Вона на правду діва?

— Так, вона діва, бо не хотіла ні з ким, окрім Бога.

— Я теж діва.

Ромаї мовчки зустрів цю звістку.

— Я теж діва, ти чуєш, Ромаї!

— Марія — діва, бо вона не хотіла, а ти діва, бо тебе ніхто не хотів! — струсив жарке повітря пустелі гугнявий голос. У пустелі мерзотні омбри кричать особливо нестерпно.

Ромаї підняв руку й клацнув пальцями. Омбра зникла, незадоволено гмикнувши. А Ромаї усміхнувся Мелані, і цього разу в його очах блимнув такий людський лукавий вогник.

Мерзотна Омбра викрикувала мерзотну правду. Так, Мелану, молоду дівчину без каліцтв, хіба що дуже смагляву, чомусь не хотіли чоловіки. Були лише недоладні пропозиції. Ще вдома до Мелани чіплявся нахабний брудний пастух, від якого тхнуло козлом сильніше, ніж від самих козлів. У дорозі під час ночівлі на

неї намагався лягти не менш нахабний покалічений найманець, який вертався з якоїсь війни. А вже в Ірі її у вечірній темряві намагався втиснути між деревом і кам'яною огорожею беззубий бездомний, який найголосніше канючив їжу під вікнами заможних городян.

— Я не хвойда, я вже давно пішла з дому, де мене хотіли звалтувати. І в дорозі я ні з ким. Берегла себе для чоловіка, який захистить мене.

Омбри знову зареготали, і гаркава, і гугнява, але без слів, тож Ромаї не звернув на них уваги.

— Жінка сама має боронити себе, Мелано. Чоловіки, які боронять жінок, беруть за це дуже велику плату. Іноді страшно.

— Я готова платити! Тобі я готова платити чим завгодно!

— А якщо я накажу тобі ходити лише на колінах і не піднімати очей вгору?

— І не бачити твого обличчя? Ти не можеш наказати такого!

Мелана зробила порух стати перед ним на коліна серед пустелі. Вгорі закричали чорні круки, і звідки вони взялися? По сліпучому синьому небу попливли сірі хмарини. Ромаї стримав Мелану, щоб вона не падала перед ним на коліна, і його руки були міцні й надійні. Він рушив далі, їй довелося трохи прискорити ходу, щоб не відстати від нього. Ось вони знову йдуть поряд.

— Я знаю, що жінкам іноді буває солодко бути біля чоловічих ніг. Як і чоловікам біля жіночих, — промовив Ромаї.

Далі він мовчав. А Мелана вся болісно напружилась, чекаючи, що він скаже далі. А він мовчав. А вона довго боялася спитати, і нарешті зважилась:

— А це добре чи погано?

— Що саме?

— Бути біля ніг?

— Це не добре і не погано. Це може бути добре і може бути погано. Але ми, брати і сестри, ми стаємо на коліна лише перед Богом. А одне перед одним... хіба, коли миємо одне одному ноги після тяжкої дороги.

Вони трохи часу йшли мовчки, а потім Мелана заговорила, і Ромаї уважно вислухав її.

— Ромаї, а навіщо ми ходимо в цей брудний Ір? Якщо наша оаза така чудова, — в голосі Мелани була дзвякнула легка іронія, але справді легка, — навіщо нам, навіщо тобі увесь цей злий кривавий світ?

— В мене є справи із сильними цього міста. Я цієї ночі маю бути в храмі Веома на західній околиці. Якщо захочеш, підеш зі мною.

— Якщо я зможу тобі у чомусь допомагати, то піду куди завгодно. Але ти так часто маєш справи в цьому страшному місті. Чи все це заради того, щоб були харчі від батька Марії?

— Дуже добре, що він робить нам подарунки, але ми б могли і без цього, — відповів Ромаї. — Та ми не можемо не ходити до людей. Інакше наша оаза перестане захищати нас. Зараз не проповідують на майданах, як у часи Єшу. Але багато кого ми можемо спасти. Спаси, якщо не врятувати.

— Спаси? Врятувати? Оцих нелюдів, які на стратах регочуть і перекривляють корчі жертв?

— Я знаю, як це страшно, Мелано. Але для тих нещасних людей на майданах то єдиний спосіб не уявляти себе на місці жертви.

— Нещасних людей? Хіба вони нещасні? Вони злі, тупі, гірші за хижих звірів, ті просто вбивають, а вони люблять дивитися, як когось мучать, а ти вважаєш що вони нещасні? Ти коли-небудь бачив їхні погані пики зблизька? Вони погодяться не поїсти, але дивитися, щоб когось страшно мучили! Чому ти їх жалієш, Ромаї? Колись у нашому селищі вбивали при всіх дівчину, яка нібито щось вкрала, і вони всі вили і дражнили її! А я на те не дивитися могла, я втекла, заховалась, І я тобі не «мила»! А ті люди для тебе люди, а не звірі, яких тільки зібрати в одну комору і підпалити, і хай вони виють!

Мелана говорила з пристрасстю. Вона забула про сонце над пустелею, яке вже почало люто пекти.

— То хіба люди? — говорила Мелана. — А ти стільки сил витрачаєш, щоб достукатися до тих тварюк! Вони ніколи нікого не будуть любити! Будуть тільки хтиво тертися одне об одного, щоб мати соромні відчуття! Ти бачиш, що мужчини на майданах, коли

з нещасних кати стягають одяг, мнуть собі ті місця або наказують оте робити жінкам, які поряд! Ти це знаєш, Ромаї?

— Так, Мелано, так, я це знаю! — вигукнув Ромаї. І він сказав ці слова з такою пристрасстю, що Мелана спочатку зраділа, що це підтвердження її правди, але потім жахнулась, бо вони з Ромаї вже дісталися до східної околиці Іра.

І жахала не околиця. А те, що відразу за межею міста вкаменовували жінку. Жінку було прикопано до пояса, а зо два десятки людей, здебільшого, жінок, із помітним задоволенням кидали в жертву каміння, яке швидко закінчувалося. І тоді потворного вигляду горбатий чоловічок збирав у кошик камінці, яке вже відлетіли від скривавленої голови, і наново роздавав його нетерплячим вершителькам «суду божого».

— Чого ти так погано кидаєш камінь! — боляче вдарила по обличчю біляву дівчинку одна з жінок із потворним перекирвленим від люті лицем.

І тут Ромаї спритно кинув камінь, влучивши жертві просто в скроню. Жінка вмить сконала. Горбатий чоловічок закричав:

— Навіщо ти вбив її? Хто такий?

— Іди до неї, вона ще жива! — крикнув Ромаї, а сам хутко обняв однією рукою дівчинку, яка погано кидала камінь, а іншою Мелану, і потяг їх подалі від чорного дійства.

Він повів їх кривими брудними вуличками околиці, а потім спритно завів на маленьке подвір'я, несподівано світле, де білі кам'яні стіни обплітав виноград, а посередині був басейн. Мелана перелякано озирнулася на вхід.

— Не бійся, це одна з таверн Сохера, батька нашої Марії, — сказав Ромаї, обмінявшись привітним жестом із прислужником на галереї.

Ромаї тримав голову напівнепритомної дівчинки, а Мелана змила з її личка бруд водою з басейна, а потім взяла зі свого поясу ту саму хустку, і несподівано легко стерла з обличчя синці. І Ромаї вдячно глянув на Мелану, коли біла хустка зробила із побитої замазури гарненьку дівчину. Чоловік з галереї приніс трохи їжі, від якої дівчинка відмовилась, зате довго пила воду з глечика. Мелана, як могла, розплутала волосся дівчинки, поправила на ній одяг.

— Як тебе звать?

— Хана.

— Хто та жінка, яку вони вбивали?

— Лія, в неї дім поряд з нашим.

— А що вона зробила такого?

— Вона причарувала батька.

— Твого батька?

— Так.

— І батька вони також убили?

— Ні, — раптом загигикала Хана, — його мати замкнула в коморі.

— І він погодився сидіти в коморі?

— Він знає, що не мав ходити до Лії.

— Але ж сказано: обоє будуть вкаменовані.

— Мати сказала на суді, що то були чари Лії, а батько не винен.

— То чого ж його було замикати в коморі?

Це питання виявилось для Хани заважким.

— Щоб не причарувала інша жінка? — підказав Ромаї.

Хана знову загигикала, а потім стала плакати.

— Навіщо ти вбив Лію? — смикнула вона Ромаї за край плаща.

— Її вбили вони. Її тіло все одно вже не могло б тримати її душі, навіть якби її витягти з ями. Я її лише добив, щоб вона не мучилась.

— Жаль Лію.

— А маму не жаль?

— І маму жаль. Вона дуже плакала, коли тато бував у Лії.

— Тобі добре в домі батьків?

— Я не можу вернутися до них.

— Чому?

— Бо не вбивала Лію.

Вони втрюх сиділи на огорожі басейна посеред подвір'ячка, обплетеного виноградом. Хана пригорнулася до Мелани, яка обняла її ззаду за плечі. Ромаї з ніжністю дивися на обох. Мелану огорнула хвиля несамовитого щастя. Що є у світі краще, ніж сімейство, де сильний ніжний батько захищає дружину й дитину? Це і є Бог-Любов.

У браму почали стукати. Господар підбіг, почав розмову з людом на вулиці.

— Ходіть, я виведу вас через задню браму, — сказав служник. Всі троє знову опинилися на кривих вуличках околиці, настільки вузьких, де іти можна лише одне за одним. Ромаї йде першим, потім Хана, Мелана — остання. Мелана забула, що нещодавно відчула до Хани почуття, подібні до материнських. Тепер вона не може бачити, як дівчинка перелякано обнімає Ромаї, пригортається до нього, як здається Мелані, по-дорослому.

Ось вони вийшли на ширшу вулицю, де вже не так тісно. А ось озвірілі жінки, від яких вони ховалися, вихопили Хану й потягли за собою.

— Ходімо звідси, ми, певне, не зможемо допомогти цій дитині, — каже Мелана.

— Зачекай, — каже Ромаї, — вони тягнуть її на майдан покарань.

— Майдан покарань? — жахається Мелана.

— Так. Я знаю це місце.

Це не той великий майдан біля ринку і палаців, де збирається багато люду, щоб подивитися, як страчують серйозних злочинців, таких, як Євані. Це місце на околиці для вирішення родинних справ на кшталт подружніх зрад чи непослуху дітей. Але так само зі стовпом, до якого прикручують тих, кого карають.

— Я спробую допомогти Хані. Якщо вона бодай трохи допоможе мені.

— Вона нічого не зможе.

— Побачимо. Ходімо.

Вони прийшли на невелику площу, тісну і незграбну, як все на цій околиці. Посередині стовп, густо заляпаний кров'ю попередніх жертв. Оськаженілі жінки тягнуть Хану до стовпа, дівчинка не дається, виривається, кусає їм руки.

— Молодець, Хано, — шепоче Ромаї, — зараз ми зробимо таке, що всі вони зміняться. Аби витримати це. Бачиш мене? А зараз іди до мене!

І от Хана ніби вирвалася з їхніх рук, але водночас їм таки вдалося скрутити її. Відбулося нетривале роздвоєння, яке сприймають лише Ромаї й Мелана. І Хана.

Сп'янілі від крові люди починають щосили бити несправжню Хану, ілюзію, яку витворив для них Ромаї. А справжня жива Хана, притулившись до Ромаї, спостерігає власне жорстоке покарання.

— Не бійся дитино, вбивають не тебе. Вбивають твою слабкість, твою нерішучість, твої страхи. Ти позбуваєшся цього, — шепоче смертельно блідий Ромаї, якому дуже важко підтримувати це видіння для такої кількості людей. А Мелана, заморожена могутністю Ромаї, знову обтерла хусткою обличчя справжньої Хани, яке стає дедалі спокійнішим, пригладила її волосся, накинула їй на голову своє покривало. Тим часом несправжня Хана вмерла біля стовпа.

— Навіщо ви її вбили? — закричала одна з вершительок суду із гнійними виразками на обличчі, — вона не мала вмирати! Вона мала стати потворою на все життя!

А от і мертве тіло також зникло, а щойно було тут, таке потішне і тепле. Але ж от перед громадою лише заляпаний стовп.

— Іди, Хано, іди вперед, — шепоче Ромаї живій Хані, — тепер вони вже нічого не зможуть зробити тобі. Рушай, а ми йдемо за тобою.

І Хана спокійною ходою перетинає майдан покарань. Люд, який щойно хрипів і гарчав, спантеличено завмер. Усі дивилися на Хану, яка постала з мертвих і спокійно йде собі, із легким докором дивлячись на свою рідню. За нею йде високий синьоокий чоловік і чорнява жінка у великих сережках без покривала. Вони всі троє спокійно перетнули нечестивий майдан і, перш, ніж зникнути на вузькій вулиці, мовчки обернулися до натовпу.

— Вона свята! — закричала одна з жінок.

— Так, я вам завжди казала, що моя Хана свята! — заволатала мати Хани.

Хана, Ромаї та Мелана пішли, а жінки на майдані перекикують одна одну, мовляв, вони завжди знали, що Хана свята і несуть із убогих садочків квіти уквітчати кривавий стовп.

І от вони знову втрюх сидять на подвір'ї тої самої таверни.

— Вони вже не придуть сюди, — каже Ромаї служникові.

— Не треба було мені виводити вас через задню браму вранці, — винуватим голосом каже служник, який в курсі, що відбулося.

— Все закінчилося добре, — зітхає втомлений Ромаї.

— Як таке могло закінчитися добре? — служник дивиться на Хану, на якій нема слідів побиття. А потім дивиться на Мелану й відводить очі.

Служник накриває стола для всіх трьох. Після трапези Ромаї просить кімнату, щоб перепочити до завтрашнього ранку. Служник біжить готувати кімнату, озираючись на Мелану. Чи можна чоловікові, який шанує Сохера, а Ромаї визнає за Бога, дивитись на жінку, яка з Ромаї? У служника в голові каша. Він знає, що в Ромаї в Оазі зовсім не такий сад, як у Шаліта за кам'яною огорожею, де багато жінок догоджають одному господареві. Розповідають, в Оазі зовсім інакше співжиття чоловіків і жінок. Але йому розповідали, що Ромаї якимось так калічить своїх жінок, що вони не хочуть кохатися. Лишаються гарними, але не для кохання. Такою стала Марія, дочка Сохера. Гарна, молода, але така, як сестра. Вони ж там і називаються братами і сестрами.

Але ця, чорнява, вона не така, як інші жінки з кегелії Ромаї. Від неї йде вогонь. І це її волосся, як дозрілий виноград. І гойдаються сережки, від яких ще сильніше блищать її очі та зуби.

Дорогі гості всі втрьох піднімаються на галерею, заходять до кімнати. А потім Ромаї вертається сам. До нього повернулися спокій і барви людського обличчя, бо прийшов він сюди, як то кажуть, сам не свій, і схожий, і не схожий на самого себе.

Ромаї каже служникові, що в нього справи в храмі Веома. А жінки нехай побудуть у кімнаті.

— Як скажеш, Ромаї.

— Я повернуся пізно ввечері або й завтра вранці.

— Роби те, що маєш робити, Ромаї. Твоїм жінкам буде добре у нас.

Від залізничної станції таксі досить швидко привезло їх просто до готелю «Гірські вершини».

— А пам'ятаєш, як ми стояли на дорозі кілька годин, коли їхали сюди тоді? — спитала Марина.

Роман у відповідь лише тяжко зітхнув.

На тому місці, де стояв Дім Круків, справді зараз готель. Внизу те саме селище, біля якого їх висадив рейсовий автобус дванадцять років тому. Чи ще мешкає там той бадьорий чоловік, який зберігав спальні торби тих парочок, які приїздили кілька разів на рік кохатися в Домі Круків?

Вони заселилися в «Гірські вершини» на дві ночі. Роман спитав на рецепції:

— А чому в селищі внизу так багато покинутих будинків?

Дівчина почала розповідати Романові й Марині, що двадцять років тому на селище зійшла лавина з Хребта Самогубців.

— Із Хребта Самогубців, кажете? — перепитав Роман.

— Це ота гора, яка за нашим готелем, якщо ви станете обличчям до входу.

— І вона так і називається?

— Вона отримала цю назву незліченну кількість років тому, ще в дохристиянські часи. Тож ніхто не знає, чому цей хребет зветься саме так.

— А після такого ексцесу ви не боїтесь лавин?

— А тепер вони сюди не підуть, — запевнила гостей рецепторка. — Коли на Хребті попрацювали каменярі, вони зробили так, що лавини, у випадку великого снігопаду, підуть не на нас, а на Долину Каміння по той бік Хребта.

— Каменярі, кажете? — не заспокоювався Роман.

— Так! Вони зробили добру справу! А самі загинули. Ми навіть побудували на їхню честь Каплицю Каменярів. Коли вони перебудували поверхню Хребта так, аби у ймовірних лавин був інший напрямок, вертоліт не відразу прилетів за ними. І їх склювали грифони.

— Їх усіх? — жажнувся Роман.

— Так! — відповіла рецепторка. — Ви можете зайти до Каплиці Каменярів, пом'янути їх. Ось, до речі, свічки, можете купити. Роман поклав велику купюру, зробив знак, що то є добре.

Роман і Марина обігнули корпус готелю, трохи піднялися вгору й увійшли до капиці. Це та сама капиця, яка стояла тут тоді, дванадцять років тому, і в ній так само горить каганець на міцному ланцюгу. Але навіть за цього тьмяного освітлення видно, що стіни суттєво підновили.

Марина, зрештою, не пам'ятає, що було тоді на цих стінах. Роман посвітив на стіни смартфоном, світло від якого яскравіше, ніж тоді від мобільного телефона — техніка за цю дюжину років стрибнула вперед. Роман спрямував світло на стіну, де в одіянні святих стояли люди, які певною мірою нагадували Купріяна, Софію й Симона. Роман почав, як здалося переляканій Марині, гучно ридати. Але потім вона з полегшенням зауважила, що він регоче. Але ще за мить переляк повернувся, бо реготав Роман занадто гучно та істерично.

Вона вивела його за руку з каплиці, і він заспокоївся.

— А що то взагалі був за будинок — я маю на увазі Дім Круків?

— Він належав батькові Купріяна.

Марина рада, що Роман повернувся в річище спокійної розмови:

— І в Домі Круків усіма силами підтримували ауру проклятого місця, яка лоскотала нерви. А каплиця і каплицею не була, то був флігель для брамника, пригадую кам'яний паркан. Купріян мені показував старі світлини.

— А хто перетворив флігель на каплицю?

— Ми самі це й зробили. Назвали її каплицею Симона Мага. А люди із селища вмить «згадали», що там була каплиця святого Симона від незапам'ятних часів.

— А тепер це Каплиця каменярів. А звідки вони знають обличчя... каменярів?

— Родичі привозили їхні фото і квіти на місце загибелі. А Карину ніхто не завдав собі труда в такий спосіб пом'янути, то вона й не потрапила в число каменярок, — трохи роздратовано відповів Роман, тож Марина змінює тему:

— А що то за кам'яна долина, яку їдуть глядіти туристи?

— Це туди, трохи вгору ось цією дорогою. За цим Хребтом, який, як тобі вже відомо, має доісторичну назву Хребет Самогубців.

— Певне, туристам подобається стилістика хорору.

— Так, це сьогоднішній тренд, — погодився Роман.

Вранці після сніданку в готелі Роман з Мариною зібралися на прогулянку в Долину Каміння. Одягли дорожні жилети й спортивне взуття. Повільною ходою вирушили гірською дорогою. Хоча дорога й вела вгору, але йти було неважко. Чи тому, що повітря було набагато чистіше, ніж у місті, чи іще з якихось причин. Раптом їм назустріч

полетів божевільний автомобіль. Вони ледь встигли відскочити в різні боки.

— Треба бути обережними, мені здавалося, тут машини не їздять.

— А ти знаєш, — раптом вимовив Роман, — мені здалося, що за кермом сидів Купріян.

— То який це знак? Добрий чи поганий? Ми вертаємося чи йдемо далі?

— Це ніякий не знак. Просто збіг. Ми йдемо далі. Але тримаємося обережніше, бо знаємо, що тут ганяють авто.

Вони йшли повільною ходою вгору менше ніж годину і дійшли до похмурого місця ліворуч від дороги. В нагромадженні каміння була своєрідна моторошна естетика. Не було ніякої рослинності: ні травички, ні кущика, ні навіть моху. Саме каміння чорно-сірої гами кольорів. Вони довго стояли на краю прірви, милуючись Долиною Каміння.

— Тут просто Емек-Авней, — після захопленого мовчання вимовив Роман.

— А що це таке?

— Долина Каміння — чи то давньоєврейською, чи то арамейською. Я, щоправда, не певен, чи є он за тим Хребтом Оаза Обраних.

— Яких обраних, Романе?

— Яка вже різниця...

Долина Каміння лякала й манила до себе. Посеред провалля звивався хребет, який слугував опорою широкій дорозі, яка мимоволі вабила авантюристів. Та дорога посеред провалля ніби запрошувала перетнути грізну Долину Каміння, щоб дістатися її протилежного краю в атмосфері лоскотання нервів.

— Ану глянь! — вигукнула Марина, вказавши вниз. Внизу, просто під тим місцем, де вони стояли, лежав догори колесами автомобіль, який впав у прірву. Біля нього лежало два білих скелети. Роман довго дивився мовчки.

— Це імітація аварії, — нарешті вимовив він, — скелети напевне пластикові, із крамниці хорору. І автомобіль, думаю, виготовлений заради цієї декорації.

— Але ж каміння перед нами не пластикове, а кам'яне, — каже Марина. — То ми рушаємо цією дорогою в Долину Обраних?

— Якщо нас туди пустять, — відповідає Роман.

І вони ступили на кам'яною дорогою через провалля. Дорога видавалася абсолютно надійною. Вона достатньо широка і рівна. Посередині урвища дорога притикається до скелі.

— Здається, саме в тій скелі, як свідчить буклет на рецепції, має бути Печера Кохання, — каже Роман.

— Нібито туди ведуть сходинок, і навіть є бильця. Але звідси нічого не видно.

...Коли вони тихо-мирно дісталися скелі, почався апокаліптичний гуркіт. Це тривало недовго, але той гуркіт стоятиме в їхніх вухах, скільки вони житимуть. А дорогу, якою вони щойно пройшли, було пошкоджено так, що шляху назад уже не було. Якись шматки дороги вціліли, але між ними утворилися розриви, перейти було неможливо. Роман і Марина завмерли на невеличкій кам'яній поверхні, що прилягала до скелі, яку вони нещодавно бачили з дороги, коли ще не вирушили в путь. І от вони біля неї посеред провалля.

Роман витяг із кишені жилета смартфон. Зв'язку не було.

— То був землетрус? — нарешті спитала Марина.

— Каменепад, я так розумію, — відповів Роман. — Але назва то не важливо. Ми відрізані від світу, і невідомо, чи нам хтось прийде на допомогу. Ч-чорт!

Тільки-но Роман вилаявся, і з-під його ніг вилетів камінь, який полетів на дно провалля.

— Але ж могло бути значно гірше, Романе, якби цей каменепад стався в нас під ногами! Тоді б ми опинилися на дні провалля з травмами, несумісними з життям, — вигукнула Марина, і в ту ж мить камінь вилетів з-під поверхні, на якій вони стояли.

— Як ти така оптимістка, — спокійно зауважив Роман, — давай поки пошукаємо зручніше місце, — і він став обережно дивитися вгору. Гора йшла лавами, і йому пощастило видертися на вищу і трохи більшу поверхню і затягти туди Марину. В Романа на спині був невеличкий рюкзачок, з якого він витяг ковдру, на яку вони сіли.

— І ти знаєш, Марино, я нещодавно почав читати книгу, де саме йдеться про каменепад. Про містичний каменепад, який вражає несправедливих, які хочуть потрапити в зону для праведних.

— Для обраних?

— Десь так. І от ми потрапляємо під такий каменепад. Аж моторошно.

— Моторошно, що це пов'язано з книгою, чи що ми сюди влипли, як неповнолітні дурні?

Роман знову витяг смартфон, але зв'язок не з'явився.

— І автомобілісти, як їдуть по дорозі, не побачать нас.

Марина також витягла свій смартфон. У неї був інший оператор, але зв'язку і в неї не було.

— Такий досконалий витвір людської думки. І раптом від нього — жодної користі.

На кам'яну брилу сів великий крук і видав грізний гортанний звук.

— Не розраховуй на вечерю! Не дочекаєшся! — вигукнув Роман, і провалля відповіло йому химерною луною. Крук відлетів.

— До речі, в тій книзі також фігурували хижі птахи серед каміння.

— І на тебе та книга справила деяке враження?

— Несподівано справила. Це, до речі, ваше ж видавництво «Король Артур». «Петрома» Лариси Кікнос, ти не знаєш таку?

— Видавництва не збирають своїх авторів на збори. Я мало кого знаю з інших авторів. Десь є цей чудовий літературний світ, де всі з усіма ... в дуже добрих стосунках. Але мене туди так і не прийняли.

— Не треба було Марині Перистері так рватися заміж. Спочатку треба було ствердитися в літературному світі.

— Що вдієш, сталося саме так.

— А ми добре спілкуємося, як для цього місця... А може, це і є порятунок, Марино?

— Порятунок чи спасіння?

— Мене наразі більше влаштував би порятунок. Але як це проблематично, то, може, бодай будемо здобувати спасіння? — і Роман обняв її.

— То тобі насправду сподобалась «Петрома»?

— Щось у цій книзі мене таки зачепило. Шкода, що ти не знайома з авторкою. Я б їй поставив кілька питань. Щоправда, спочатку треба вибратися звідси.

— Тобі пощастило, Романе. Ти маєш можливість поставити питання авторці «Петроми». Навіть якщо й ніколи не виберешся звідси.

Роман спантеличено глянув на дружину.

— То ти таки знаєш ту авторку? І говорила з нею про «Петрому»? Але я не певен, що ти обговорила з нею ті питання, які так зацікавили

мене.

— Чи я знаю авторку «Петроми»? Тою мірою, якою кожен з нас знає себе.

— Послухай, послухай, послухай! То ти написала цей роман?

— Так сталося, Романе. Саме його я й писала, поки ти був у лікарні.

— А чому інше ім'я? Чому Лариса Кікнос?

— Король Артур сказав, що Марина Перистері асоціюється з літературою іншого рівня.

— З романами із серії «Чому мій чоловік такий негідник?»

— А «Петрома» — то вже ребрендинг. Він включив її в серію «Література для обраних». Він навіть хотів зімітувати переклад з грецької. Зазначити Марину Перистері як перекладачку.

— А чому так не зробив?

— Думав і вирішив, це не додасть популярності. А можна я спитаю тебе, перш ніж відповідатиму на твої питання?

— Так, питай.

— З якого доброго дива Роман Тавас придбав роман якоїсь Лариси Кікнос?

— Краще б придбав «Нарешті, нарешті!» Марини Перистері? Мені продавчиня в книгарні пропонувала.

— Читач хвалить книгу, не знаючи, що ти — її автор, то мрія кожного літератора. Але я добре знаю саме цього читача. Чому ти купив цю книжку, Романе? Сподобалась обкладинка? То ти й до книгарень не заходиш проглядати новинки. Невже спрацював якийсь банер в Інтернеті?

— Я почув по радіо в автомобілі уривок з «Петроми» там, де Ромаї й Мелана йдуть через пустелю. Цей уривок справді чомусь вразив мене. Я навіть зупинив машину і дослухав уривок. І запам'ятав прізвище авторки. А потім заїхав до «Книги — найкращий подарунок» і купив «Петрому».

— То можна одне запитання? А потім перейдемо до твоїх. Тебе вразив зміст роману чи імена героїв?

— А ти давала ці імена з розрахунку на ймовірну увагу читача-родича?

— А знаєш, я вперше писала роман, не думаючи про якихось родичів. Герої назвалися самі собою. Їхні імена вийшли з підсвідомості

авторки, як і самі герої.

— Але все-таки поговоримо про імена. Щодо імені Ромаї зрозуміло. Не зрозуміло, звичайно, чому таку шляхетну особистість названо іменем такого негідника.

— Це досить-таки поширене ім'я.

— Гаразд, проїхали. Але що ти знаєш про Мелану, я тебе питаю!

Роман несподівано став лютим, як звір. Він схопив Марину за барки жилета, струсив її, як це роблять п'яні чоловіки в дешевих пивничках. Каміння відразу відреагувало диким гуркотом, покотившись у прірву з-під того місця, де вони сиділи.

— Вибач, вибач, вибач. Долина Каміння любить чемних. Але чому — Мелана? Це ім'я не є аж таким поширеним, як «римлянин» будь-якою мовою. Тобі щось відомо з нашої родини, Марино? Скажи, що саме?

— Мені відомо лише те, що говорив ти сам.

— А що ж я говорив? І за яких обставин?

— У лікарні. В перший день. Коли був непритомний.

Перед Мариною знову пронеслася та година, яку вона прожила, коли лікар в день аварії повернувся до дверей реанімації, біля яких на нього чекала пригнічена дружина хворого Таваса. І зараз, на кам'яній скелі посеред прірви вона згадала кожну із шістдесяти хвилин тої години.

У палаті було тепло, і Роман лежав голий, прикритий простиралом до пояса. На животі й на грудях були бинти, від яких тяглися пластикові трубки, по яких циркулювала прозора рідина, що повністю виключало падіння на кохані груди. Але її приголомшила не система прискореного загоювання ран. Її приголомшило те, що перед нею лежав не Роман, а якийсь інший чоловік. І в того чоловіка не було ні вусів, ні бороди, ні волосся на голові. Були рани на голові й на щелепі, для лікування яких його, певне, й поголили.

О жах! Христа виставили на ганьбу після бичування лише з пов'язкою на стегнах, історики кажуть, в історичних розіп'ятих Римської Імперії й тої пов'язки не було. Але навіть кати, які не відали, що творили, лишили Його обличчя для історії. То вже в Середньовіччі засуджених до страти, бувало, голили наголо. І чоловіків, і жінок.

До якої страти Доля засудила Романа? За які гріхи? За те, що він не любив її, Марини? Ні! Ні! Тут щось більше... Чи він зійде з хреста? А чи він, зрештою, на хресті?

Марина обернулася, глянула на лікаря, який стояв поряд. Він ніби навмисне оглядає стіни й стелю реанімаційної палати, відступив на крок від жінки біля непритомного чоловіка. Марина обережно торкнулася рукою незнайомого обличчя, яке було їй навіть не байдуже — неприємне. Це відчуття в неї вперше. Вперше за дванадцять років. Вона обернулася до лікаря: чи можна робити таке? Лікар не зупиняв її. І вона обережно торкалася тих місць, де - нещодавно були борода й вуса.

— Мелано, відчепися від мене, — простогнав Роман. — Ти й сюди приперлася, Мелано? Ти за мною й на той світ попхаєшся?

— Ходімо, — лікар обережно торкнувся ліктя Марини.

Лікар привів Марину до свого кабінету і всадив її у якесь неймовірно зручне крісло. Їй подали чай, також надзвичайно духмяний, який, попри стрес, хотілося пити й пити.

— Ваше ім'я, наскільки мені відомо, Марина, — сказав він, — а ваш чоловік у несвідомому стані нав'язливо спілкується з якоюсь... Меланою. Я б ніколи не ставив вам нетактовних питань, але йдеться про здоров'я вашого чоловіка, яке ми з вами рятуємо. Вам відома жінка з таким іменем?

Марина мовчала. Невже між нею й Романом таки стоїть жінка, а не його полум'яний дух свободи?

— Я працюю в травматології багато років. І одружений чоловік, який у стресовому стані вимовляє жіноче ім'я не зі шлюбного свідоцтва, — це трапляється так часто...

— Ви хочете знайти ту Мелану, щоб вона його доглядала? — Марина на мить стала агресивною.

— Заспокойтесь, Марино, я вас прошу, заспокойтесь. Нервовий стан ще ніколи нікого не лікував. Я — не хочу шукати Мелани. Це може знадобитися вам.

— Щоб переказати їй, щоб вона відчепилася від мого чоловіка?

— Щоб допомогти вашому чоловікові не страждати через неї...

На якусь мить у кабінеті лікаря запанувало мовчання.

— Я знаю коло спілкування свого чоловіка, знаю жінок в нього на роботі, там нема жінки з таким іменем. Якби ще ім'я Софія, то була

дівчина, в яку він був закоханий до нашого одруження. Вона загинула. А Мелана — такої напевне нема. Принаймні, мені така не відома.

Лікар зрадів, що дружина все-таки пішла на контакт. Йому траплялися значно важчі в цьому розумінні випадки.

— То ви кажете, що знаєте знайомих жінок вашого чоловіка?

— Так, знаю. Ні серед моїх подруг, ні серед жінок в нього на роботі, де він проводить дуже багато часу, жінок з таким іменем нема.

— Отже, це жінка, існування якої він приховує від вас. І ви чули, це негативний досвід. Це жінка, з якою у вашого чоловіка важкі нез'ясовані стосунки. Можливо, вона винна в аварії. Чоловік, який привіз вас, казав, що Роман Тавас — дуже добрий автомобіліст, завжди вирулював із важких ситуацій на дорогах.

— Це так. І він ніколи не хворів, легко проходив усі медкомісії, міг трохи випити лише пізно ввечері.

— І саме тому в Романа добрі перспективи на одужання. Але, хоча ми заохочуємо догляд з боку родичів, мій досвід показує, що є випадки, коли одужання йтиме краще, якщо хворого доглядають наші кваліфіковані медсестри. До того ж оплата з боку організації, де працює ваш чоловік, дає змогу це зробити.

— Я теж маю гроші!

— Не поспішайте. На вас ще буде велике навантаження, коли він вернеться додому.

— Це через Мелану?

— Це напевне травма вашого чоловіка, не менша за всі ті, які він отримав сьогодні вдень. Спробуйте обережно довідатись про жінку з таким іменем серед знайомих вашого чоловіка. Його стан на цю мить не найгірший. Але це нестійка рівновага. В наших з вами силах зробити її стійкою.

Цю годину, пережиту три місяці тому, згадала Марина Перистері на лаві над кам'яною прірвою. Вона не розповідала Романові про свою мимовільну огиду до нього, коли побачила його поголеним. Зараз його чудова борода біля її щоки, тож навіщо про те розказувати? Але Марина переповіла Романові все, що почула від нього неприємного про Мелану, і все, що говорив їй лікар в кабінеті, коли вона пила неймовірно добрий чай у неймовірно доброму кріслі.

— Нам би сюди такий чай і пару таких крісел, — зітхнув Роман.

— Отже, бачиш, який в нас пінг-понг. Я на твоє питання «чому Мелана?» відповіла. А чи маєш бажання ти відповісти на питання: хто така Мелана?

Роман довго мовчав.

— Не хочеш говорити — не говори. Я вже написала «Петрому». Це художній твір. Якщо насправді все було не так, то не важливо. Якщо тобі тяжко — не говори.

Але Роман заговорив.

— Ми з батьком стали жити вдвох. Я ж тобі розповідав про сестер матері.

— Серед них Мелани не було, наскільки мені відомо.

— Сестри матері — то були винятково дуже пристойні, можна навіть сказати, порядні жінки, хоча це той випадок, коли слово «порядні» має негативну конотацію. Я їздив пару років тому на Старий Цвинтар, вони всі вже вляглися поряд з матір'ю.

— А Альберта спалили на погребальному вогнищі за містом, я пам'ятаю, ти розповідав.

— Так, ти ще лишалася в лікарні після відкопу, а я все організував, як він просив. Порох розвіяли над нашим садом, але я лишив собі невеличку торбинку з його порохом... Покажу тобі, якщо виберемося.

— Стільки обіцянь... на випадок, якщо виберемося...

— Але про Мелану розповідаю зараз. Мелана прийшла до нас нізвідки і невідомо куди пішла... Отже, ми з батьком стали жити вдвох. Ми давали собі раду, навіть не думали брати якусь служебку. Ми дружили. Мій батько був класний.

— Я знаю, Романе, хоча й бачила його один раз, і дуже недовго.

— Я второпав, коли став дорослим, очевидно, він жив з матір'ю не так і погано, але... спокійне життя науковця, яке вона йому забезпечувала... в тому було щось дуже безрадісне... і воно накопичувалось роками, десятиріччями... Ми з батьком підібрали Мелану на вулиці на північній околиці. Її наздоганяли, вона тікала від когось. Батькові було сімдесят три, мені тринадцять, їй нібито дванадцять. Але кокетувала наліво й направо по-дорослому. А ми її ревнували, дегенерати.

Вона була декласована, з якоїсь банди. Плакала, що її вб'ють, якщо ми не прихистимо її. На якомусь етапі нам з нею було навіть добре. Ніби сестричка з'явилася. Батько думав, як би її віддати до якоїсь

школи чи найняти їй вчителів. Вона опиралась, тож цього так і не сталося. Казала, що як вчитиметься, перестане бути гарною. А пробувши в нас рік, вона влізла батькові в ліжку. Він ховав очі від мене, і соромився, і водночас в нього з цією малою сучкою було якесь дике щастя. Вона щось таке робила йому, що викликало в старого чоловіка друге дихання в науці, він розповідав мені, що від неї в нього був якийсь неймовірний допінг. А коли мені було шістнадцять, вона полізла й до мене.

Романові й Марині було вкрай незручно сидіти над урвищем. Але розмова точилася й затягула їх у свій вир.

— Ні, ти щось таки знала більше, ніж мої непристойні слова. Чи я про її сережки тоді теж щось говорив?

Марина витягла із внутрішньої кишені свого жилета сережку у формі півмісяця і простягла її Романові на долоні.

— Розповідай, де ти це взяла! — закричав Роман, і камінь знову прогуркотів і покотився у прірву.

— Розповідаю. Коли ти потрапив до лікарні, але ще не прийшов до пам'яті, в будинках над дорогою, зокрема й у нашому, не стало води. А воду, як я вже тепер знаю, женуть по трубах, які пролягають через наші сади. Почали рити землю, шукати, де прорвало трубу. На території нашого саду теж рили. Тому, власне ти й зміг під час видужання гуляти нашим садом, бо до того там були непролазні хащі, які трохи розріджували лише Нініні діти, які грали у війну з будьяками.

— І там знайшли сережку?

— Ні. Все набагато цікавіше. І страшніше. Ти ж пам'ятаєш альтанку в глибині саду?

— Так. Були часи, ми там вечеряли влітку. Тато розпалював поряд якісь маленькі вогнища, щоб не летіли комарі. А ще там неподалік була яма, куди він скидав свої лабораторні відходи.

— То майстри від комунальних служб у пошуках пошкодженої труби рили біля альтанки. І вони там і знайшли скелет. Це сталося через два-три дні, як ти потрапив до лікарні. Вони мене покликали: «Хазяєчко, йдіть сюди!» Я прийшла — і мені показали на ковші екскаватора скелет. І на ньому залишки якогось барвистого ганчір'я. Вони сказали, що це рештки людини, яка загинула, напевне, понад 10 років тому. Я довго мовчала, бо то був шок для мене, та й для будь-кого. Розповіла їм, що господар дому в лікарні в тяжкому стані. Вони

відказали, що не викликатимуть поліції, бо це дуже затримає роботу з ремонту водогону.

— І що було далі?

— Далі мені сказали, щоб я принесла шмат тканини, вони поки загорнуть, а далі, як закопуватимуть яму, кинуть назад. Поки я ходила за тканиною, вона лишалась у ковші. А коли рештки викинули на розстелену тканину, я побачила одну сережку біля черепа. Ось цю. Другої вже не шукала, щоб не привертати зайвої уваги.

— Це та сама сережка. Такі вона наділа, коли прийшла до нас. Мала дівка з великими сережками. Здається, вона їх вкрала, тому й тікала. Як і твоя героїня... То вони не забрали її скелет?

— Гадаю, він і досі лежить в ямі біля альтанки.

— І ти покажеш мені те місце?

— Якщо ми виберемося звідсіля.

— А вибратися варто було б! Виходить, її таки нема! — радісно вигукнув Роман. — Виходить, хтось її таки порішив! Ти мені камінь з душі зняла!

— Я тоді подумала, чи не ти?

Тієї ж миті з-під них з великим гуркотом покотився ще один камінь, цього разу дуже великий, тож і гуркіт був розкотистий, і ніби вимовлялися якісь гучні лайливі слова. Каміння розмовляло з ними своєю камінною мовою. Треба було щось робити. Хоча тепер горобині ночі, але темрява все одно прийде, і тоді вже невідомо, чи вони протримаються до ранку. Роман підвівся й обережно посунувся по кам'яному виступу вгору.

— Тут справді є металеві бильця, вмонтовані в камінь!

Він зумів видертися на кам'яну сходинку, і перетягнув Марину до себе.

— В голлівудських фільмах все це було б ефектніше і страшніше. Але ось сходи, які кудись ведуть.

Сходи привели їх у печеру. Денне світло ще було сильне, тож вони розгледіли те заглиблення, яке подарує їм притулок на найближчу ніч. Дай Боже, щоб лише на одну.

— Тут не палац і не готель...

— Принаймні тут не летить каміння з-під задів. Ой, глянь, а це наша перспектива!

Вглибині печери обнімаючись кістлявими руками, лежали поряд на підвищенні два скелети.

— Скелет Мелани був такий?

— Ні. Там був скелет, як ніби скрюченої людини. І уривки виляючої червоної тканини, які ворушив вітер... А ці типу як голі, і глянь: кістки кріпляться дротами. Це штучний конструкт для імітації екстриму.

— Дай Боже, щоб і наші пригоди виявилися імітацією. Але, хай там що, тут значно краще, ніж було на тих кам'яних лавах. То ти справді подумала, що то я міг прикінчити Мелану?

— Те, що ти розповів про свої стосунки з тою особою, не спростовує мої припущення.

— Я ж тобі сказав, моє життя було б суттєво кращим, аби я знав, що вбив її.

— Ти міг боятися кримінальної відповідальності.

— Не страх відповідальності не давав її вбити раніше, а щось інше! Уяви собі! В неї не було документів! Ніяких! Ні паспорта, ні свідоцтва про народження. Вона в такому стані жила в нас чи не десять років! Десять! Тато старів, я дорослішав, а вона лишалася такою, як прийшла до нас: підліткова статура, дівчаче невинне личко. І за документами її не було. Тим страшнішою була наша залежність від неї. Вона іноді зникала, і ми з татом, як ідіоти, шукали її. Вешталися по тих харчевнях, де збиралося їхнє кодро... А бувало, я давав їй по пиці й по інших місцях. А вона, сука, стогнала, як їй солодко, коли я її б'ю! І тато знав, що вона і з ним, і зі мною... А ще вона мені казала, що вона діва і наказувала не пошкоджувати.

— Он воно як!

— Казала, що в неї є наречений там, звідки вона. І як вона не допильнує себе для нього, то її знайдуть, де завгодно, і страшно вбиватимуть.

— Але ж це якийсь дикий абсурд!.. Жити в домі чужих людей, надавати їм інтимні послуги і берегти себе для сакрального шлюбу.

— Сакрального?

— В її системі цінностей то був сакральний шлюб із ритуальною дефлорацією. А втім, повія-діва, таке теж буває.

Роман похилив голову на руки, довго сидів мовчки. Марина порушила мовчання першою:

— А хто ж її таки вбив? Невже твій батько? А потім помер від інфаркту. В нього ж була причина смерті — інфаркт?

— Так, ніякої насильницької смерті в тата не було. Інакше я б не отримав дозволу на спалення його тіла. Але не думаю, щоб він. Скоріше, хтось з її світу. Вони, до речі, іноді ходили до нас.

— Але... я, звичайно, всього не можу знати, та якби вбивав хтось із них, невже б він не забрав золотих сережок?

Вони знову замовкли. Роман відсунувся від Марини. Їй здалося, ніби він шкодує, що аж так довірився їй.

— І ти розповідала своїм ...вівцям про знахідку біля альтанки?

— Ні! Аби я їм це розповідала, я б не написала «Петроми». Було б втрачено творчу енергію. Я чомусь одразу второпала, що то скелет Мелани з твоєї маячні. Хоча ніяких прямих свідчень не було. Ніна й Лина взагалі не приїздили на віллу, поки ти був у лікарні. Спочатку мені несподівано стало дуже добре самій. Так добре було нікого не чекати ввечері. Потім приїхали мама з Жанною.

— І Марія не знає?

— Ніхто не знає. Я довіряю подругам і мамі багато чого, але не все.

Вони знову надовго замовкли. А потім Марина обережно торкнулася його плеча:

— Але одна справа, ти, Романе. Ти був молодий, а на початку й зовсім юний. Але як твій батько попався на гачок Мелани? То старим брамінам іноді для потіхи купували гарненьких дівчат-сиріток доменструального періоду. А Альберт Тавас був мудрецем європейської культури.

— Щось вона йому запропонувала таке, чого в нього раніше не було. От уяви, що Фаусту трапляється не мила недосвідчена Маргарита, а спритна Мелана із невинним личком та з усіма мануальними й оральними навичками.

— Біля Фауста був Мефістофель, який все контролював.

— А тут чорт сидів у ній.

— А що ж ви з батьком робили з нею? Тим більше, з дівою?

— Що робив з нею батько і вона з ним — не знаю, свічки не тримав. А що було в неї зі мною — не знаю, як забути. Мені здається, то треба бути твоїм Ромаї, щоб не піддатись такій Мелані.

— Певне, «моїй» Мелані далеко до твоєї.

— Можливо. Ось тобі один епізодик, Марино! І зовсім не сексуальний. Невеличкий, але промовистий. Батько сидить в бібліотеці, записує свої дані в зошит. Я, чотирнадцятирічний, сиджу в своєму кутку, розв'язую задачі для школи. Я щойно зварив йому кави на піску. Так, як він любить. Ти ж пам'ятаєш мідний столик в бібліотеці. До речі, зварю тобі, коли повернемося...

— Буду безмежно вдячна, Романе!

— І тут заходить Мелана із тарілкою млинців, хоче годувати батька. Він каже: «... облиш, Лано, мені так добре зі смаком кави в роті, я не хочу млинців». І вона у відповідь: «Чхала я на твою каву! От зараз з'їдаєш мені млинці і мовчиш!» І вона за підборіддя розтуляє батькові рота і пхає йому в рота свої млинці, можливо, і смачні, зрештою... І уяви собі, обличчя мого батька...

— Обличчя біблійного Мелхиседека!

— Так! І вимашчене поганим жиром від поганих млинців!

Марині справді стало зле, коли вона уявила Альберта Таваса, якому маленька паскуда у великих сережках пхає в рота масні млинці.

А Роман недоречно зітхнув:

— Їсти хочеться...

Вони знайшли в кишенях своїх жилетів льодяники, які притлумлювали почуття голоду.

— Ми зможемо трохи поспати, а зранку шукати можливість... Тільки де її шукати? А зараз почитаю перед сном.

І Роман витяг із внутрішньої кишені жилета «Петрому» Лариси Кікнос.

У печері були матрац і ковдра. Марина загорнулася в ту ковдру, яка зігрівала, але в якій жив стійкий запах чужих людей. Десь так пахло від спальної торби в Домі Круків в ту ніч. Марина спостерігала, як Роман при світлі смартфона захоплено читає закінчення її книги. А їй хотілося, щоб він її обійняв, пригорнув, щоб вони по-справжньому кохалися. Хіба не за тим вони їхали в передгір'я, щоб, як він сам висловився, підключити до його оновленої біологічної системи останню складову? Вчора в готелі він одразу заснув, коли вперше після хвороби в ресторані за вечерею випив коньяку. Господи, про що вона? Вони, можливо, ніколи не виберуться звідси.

Тоді, в каплиці навесні дванадцять років тому ймовірність вибратися була для них іще меншою! Але як вони тоді кохалися... Так,

вони тоді були такі молоді! Але деякі пари тільки й одружуються в такому віці, як вони зараз. А в них вже дитині одинадцять років, під новий рік буде дванадцять.

— Романа!

— Помовчи, чи не бачиш, я читаю! — роздратовано гарикнув Роман.

Для Ромаї не є нездійсненним потрапити до храму Веома і, стоячи в темному закутку, стати свідком нічного таємного ритуалу лише для посвячених в містерії богів Веома. Пафос дійства полягає в тому, щоб просити тих богів допомогти війську Шаліта увірватися до кегелії, перетворити на рабів братів і сестер, стратити тих, хто цього не захоче, а в загадковій Оазі облаштувати заміську резиденцію Шаліта.

Але Шаліт не може ходити пішки через пустелю з провідниками, і колісниця туди не доїде. Тож до захопленої Оазі треба буде від Іра прокласти дорогу. А для цього, крім допомоги богів, має бути ще людина, яка б керувала роботами. Люди Веома готові благословити на цю посаду старшого з кегелії. Він є людиною римського походження, тож не відмовиться від такої роботи на благо імперії. Не від доброго життя цей обдарований римлянин очолив групу релігійних фанатиків. Шаліт і Веом запропонують йому добру посаду, і Рим буде вдячний. Аби боги сприяли цьому. А будівництво дороги, до речі, дасть змогу зігнати на роботи ірських заброд, багато з яких там і помре. В місті стане чистіше і спокійніше. Аби боги сприяли.

На світанку Ромаї повернувся до таверни. На подвір'ї нікого не було, і браму ніхто не охороняв. Він піднявся на галерею, увійшов до кімнати. В кімнаті спокійно й мирно спала Хана. А Мелани не було. Він вирішив не будити дівчину, адже напередодні в неї був нестерпно тяжкий день. Він сідає біля її ложа, тихо дивився, як міняється її личко, коли за вікном світає.

Таверна поволі прокидається, в ній загомоніли пожилці. Ромаї торкнувся плеча Хани. Дівчина прокинулася і всміхнулася йому. Вона добре пам'ятає все, що було вчора. І те, що було, коли Ромаї пішов. Вони з Меланою розмовляли. Мелана була добра до Хани. В їхніх родинх було багато схожого лиха. Хана розповіла Мелані, як

її мати дерла на собі одяг і качалася по підлозі і вила, як собака, коли батько вночі не приходив додому. А Мелана розповідала Хані, як її мати догоджала вітчиму, аби лише той не йшов далі шукати іншу жінку із домом при дорозі. Вони говорили про страшну страту побиття камінням. Говорили, чи є на світі місце, де такого не роблять. У тих краях, звідки Мелана, теж є таке, коли люди скаженіють і радіють, що когось убиватимуть.

— Петрома, в них це називається петрома. Так сказала Мелана. Вона декілька разів повторила це слово: петрома.

— А в тих краях, звідки я, це називається лапідація, — промовив Ромаї, — і коли люди кидають каміння одне в одного, і коли на них кидають каміння боги... Хоча там, звідки я, більше полюбляють інші жахливі способи вбивати. Наприклад, розпинати на хресті. Але де Мелана зараз? Вона сказала тобі, куди вона піде?

— Коли я засинала, вона сиділа тут, де ти сидиш зараз. То вже наступний день? — схопилася на ліжку Хана.

У таверні Мелани ніде не знайшли. Не знайшли й того служника, який приймав Ромаї. Мелани ніде не було. Ніхто не бачив, чи вона виходила на вулицю з маєтку через котрусь із брам.

Ромаї спитав Хану, чи відвести її в дім батьків, чи вона піде з ним у те місце, де не каменують. Хана сказала, що піде з ним. Але, може, іще пошукати Мелану в місті? Тож вони разом вирушили до ринку, і були в багатьох місцях Іра, але ніхто не бачив смаглявої жінки із чорним кучерявим волоссям, із сережками-півмісяцями, без покривала. А втім, Мелана могла знайти собі якесь інше покривало замість свого, яке віддала Хані.

І Ромаї з Ханною вирушили до Оази через пустелю без Мелани.

А що було потім? Люди з Оази, які ходили в Ір, нічого не довідалися про Мелану. Розповідали, що в таверні з'явився той служник, який кидав на Мелану хтиві погляди. Він казав, що не бачив, як зникла Мелана в той день, і повторив це декілька разів. Але хто знає, чи ті декілька разів він говорив правду?

І Ромаї теж ходив в Ір. Він зустрічався із Сохером і розповідав йому про плани Веома штурмувати Оазу силами війська Шаліта, а міських волоцюг використати пізніше для будівництва дороги до захопленої Оази. Цей план не подобався Сохеру, бо втрачали

можливість втрутитись йому самому зі своїм планом. От якби як рушійну силу для підкорення Оази використовувалася міська біднота, тоді б Ромаї зі своїм царством божим вельми став у пригоді. Тож Сохер вирішив чекати іншої нагоди захопити собі місце Шаліта.

— А тобі буде не місце будівельника доріг, Ромаї, ти матимеш місце Веома Іра! — вигукнув Сохер.

А Ромаї мовчки зітхнув і тихо й гірко посміхнувся. Невже вони всі не розуміють, що є речі, де навіть сильні світу цього безсилі?

І прийшов той день, коли вся Оаза здригалася від гуркоту в Емек-Авней. Війську Шаліта ритуали Веома не допомогли. Потрапити до Оази ніхто не зміг. Ніхто не зміг приборкати каменепад, який в Емек-Авней був такий несамопитий, що в Оазі падали плоди з дерев і облітав цвіт. Оленятка пригорталися до людей, а фазани ховали під барвистими крилами свої маленькі голови.

Коли наступного дня Ромаї вийшов до Емек-Авней, там лежало кілька недооб'їдених скелетів. Хижі птахи страшної долини за ніч зробили свою хижу справу. Очевидно, бажання отримати обіцяну винагороду було в кількох вояків Шаліта Іра сильнішим, ніж бажання жити, тож вони штурмували каменистий схил, каміння з якого нарешті таки вбило їх.

Ромаї довго блукав по Долині Каміння. Лише він міг без здригання дивитися на не доїдені хижаками тіла, які ще вчора належали бадьорим молодим людям. Без здригання і без кривавого сп'яніння, але із сумними думками. Ромаї думав, що бажання отримати винагороду — то ще один спосіб долати страх. Він сідав на камені, стискав долоні до хрусту кісток, а хижі птахи, які добре наїлися, сідали йому на плечі, він струшував їх, а вони сумно викрикували свої поминальні пісні по тих, кого нещодавно обдирали на м'ясо. А Ромаї не міг молитися за них, бо не знав їхніх імен. І ніхто не зможе помолитись за них, бо невідомо, хто тут є ким. Після тортур у в'язниці Шаліта або після вкаменування руками родичів і сусідів упізнати, кому з донедавна живих належало покалічене тіло, можна. Але чи можливо довідатися, хто є хто, після сліпого каменепадку в Емек-Авней, після якого настає бенкет грифонів?

Над Долиною Каміння сяяло яскраве й сліпуче сонце. Ромаї нахилився над чимось, що сяяло в нього під ногами. То була сережка. Знайома сережка-півмісяць, якою так довго намагалася підсилити свої жіночі чари чорнява жінка. І в неї нічого не вийшло. Ромаї знову відчув неймовірний сум, що за своєю силою був такий самий, як у день смерті Євані.

Увечері Ромаї показав братам і сестрам сережку, яку всі вони добре пам'ятали. Всі згадували Мелану, всі відчували, що не зробили для неї чогось важливого і не вберегли її від якогось страшного гріха. І ніхто не міг збагнути, яким вітром могло принести до Емек-Авней ту сережку, те еллінське срібло?

— Можливо, то вона, Мелана, привела вояків Шаліта під Оазу? І її кістяк серед тих, кого вкаменувала долина і об'їли голодні грифи?

— Але з якого дива могла вона повести військо сюди, до нас? — спитала Марія Цейра.

— Може, люди Веома пообіцяли їй Ромаї в чоловіки? — гмикнув Сурі.

— Вона б не могла довести їх навіть до розвилки доріг до Зеленої Рівнини, — сказав Ромаї. — Вона жодного разу не ходила по пустелі сама. Ви самі знаєте, який досвід треба мати, щоби безпомилково обирати в пустелі потрібну доріжку.

— Ромаї, а чи ти намагався поговорити з нею так, як говорив із нашими, які бували далеко, як говорив з Євані напередодні страти?

— Я не міг цього. Така розмова можлива лише з тими, хто три доби мовчки просидів у печері під тим місцем, де ми сидимо зараз. І навіть тоді може нічого не вийти, — із неймовірним сумом промовив Ромаї.

— А хіба Євані бував у наших катакомбах?

— Він був посвячений в еллінські містерії. Він ще там став обраним.

— Хіба його знання відкривало йому шлях до наших таємних країв? — спитала Марія Цейра.

Ромаї нічого не відповів, але брати і сестри збагнули: так, відкривало.

— А сердешна Мелана також із тих країв, але нічого такого не знала.

— І не наближалась ні до того, ні до нашого знання.

— То, певне, ми нічого так і не змогли показати їй...

За Меланою щиро тужила маленька Хана. Від того Ромаї ставало тепло на серці. Бо найгірше — то не оплакані. Найняти галасливих плакальниць можна по будь-кому. Але найгірше, коли ніхто щиро не заплаче. Тоді починаються ті безглузді поневіряння неприкаяних душ у міжсвітах, які можуть тривати вічно. І цей неспокій тривожитиме не лише їх, але й нас.

...Але Ромаї знав щось таке про Мелану, чого вирішив не розповідати братам і сестрам. Коли тоді він вийшов з храму Веома, він перечекав у затінку, щоб розійшлися учасники ритуалу, і вийшов на храмовий майдан, залитий місячним світлом. Там його перестріла Мелана.

— Ти збирався сюди зі мною, Ромаї! Чому ти не взяв мене? Я тобі стільки допомогла сьогодні! Я доглядала ту малу нікчему Хану... потрібна вона мені була, якби не догодити тобі!

— Мелано! Доброта на догоду комусь — то не доброта! Та дитина стільки натерпілася сьогодні!

— А я? Скільки я натерпілася? Тобі це байдуже, Ромаї!

— Тебе не били біля стовпа, Мелано!

— І її не били! Ти її врятував від усього!

— Ми разом її рятували! Де вона зараз?

— Спить у таверні! Я пішла, лише коли вона заснула! Поки знайшла цей храм, тут все скінчилося.

— А як ти його знайшла?

— Мене довів сюди служник з таверни. Тут неподалік живе його мати. Якби не він, я б не знайшла тебе, Ромаї, Ромаї, — ридала Мелана.

— Все пройшло добре. Я довідався, що мені треба. Твоя поміч не знадобилась.

— Але мені потрібна твоя поміч, Ромаї!

— Що тобі треба? Ти так не кричи, ти ж не хочеш, щоб за нами прийшли вояки Шаліта?

— За мною нехай приходять! Якщо для того, щоб бути твоєю, треба, щоб мене катували біля стовпа, я готова! Аби знати, що ти прийдеш і визволиш. І зробиш своєю.

— Ти не станеш моєю, навіть якщо й терпітимеш муки за мене! Ти станеш нашою!

— Ромаї, якщо ти не можеш бути моїм, то бодай зроби мені дитину! Не таку, яку пустила в світ Марія Закена! Справжнє дитятко, а я його роститиму, а воно виросте й змінить світ!

— Я не роблю дітей земним жінкам, Мелано. Але ти можеш народити дитину від іншого мужчини, а сказати, що то від мене.

— І ти благословляєш мене на таке? — обличчя Мелани несподівано посвітліло. З'явилася усмішка, зникла гримаса муки.

— Я не можу заборонити тобі не розповідати такого, якщо ти справді понесеш від когось...

І Ромаї рушив убік вулички, яка вела від храмового майдану.

— Не йди, Ромаї, благослови мене! Торкнися мене, дай притулитись до тебе! — вила Мелана, впавши на не охололе від жаркого дня каміння храмового майдану. Але Ромаї жодного разу не обернувся, а впевнено рушив на східну околицю, до Хани, щоб перепочити кілька годин перед дорогою через пустелю. Адже, можливо, десь доведеться нести Хану на спині.

А може, і не варто так тужити за Меланою? Може, вона пішла зі служником з таверни Сохера і щаслива з ним? То було б найкраще для тої, яка так не хотіла ставати їхньою сестрою. І не лише для неї самої, а й для них усіх. З кегелії люди іноді йшли у світ, і вони всі бажали їм щастя у світі. Хай і Мелана буде щаслива, наскільки це можливо.

Але яким ж чином в Емек-Авней опинилася сережка-півмісяць з вуха Мелани? Цього не знав ніхто з кегелії, навіть Ромаї.

На світанку їх розбудив крик гірського хижого птаха. Роман лежав поряд з Мариною. Було холодно. Він обняв її й пригорнув, і від хвилі щастя мало не зупинилося серце. І знову щастя так тісно сплітається з почуттям лиха: а чи виберуться вони звідси?

— Ти заснула, поки я дочитував. То чому в Емек-Авней опинилася сережка Мелани?

— Я не знаю. Як і ти не знаєш, чому сережки твоєї Мелани кинули в яму разом із нею.

— То вже зовсім інший сюжет. Про який ти нічого не знала, коли писала свою історію. Я питаю зараз про твою Мелану, не про мою.

— Цього навіть Ромаї не знав. Але там є версії.

— Так. Привести військо міг хтось інший. А її могли сподіватися використати, щоб вона ввела їх туди, в Оазу. Адже вони не могли збагнути, що така Оаза — обманом не відкривається. Ти добре закрутила сюжет, я й не чекав від тебе.

— Дякую, любий. Рада, що тобі сподобалось, — гірко зітхнула Марина.

— А що ти хотіла сказати вчора, коли я читав?

— Я хотіла сказати, що в нас є дочка, і це наш порятунок.

— Порятунок чи спасіння?

— Наразі порятунок. Вона шукатиме нас.

— І в мене на роботі шукатимуть мене. І тебе шукатиме твій Король Артур.

— Артур Король... ще невідомо, коли похопиться. На твоїй роботі похопляться лише після вихідних. А Жанна чекатиме сьогодні ввечері мого дзвоника. І буде занепокоєна, як його не буде. Скаже бабусі, а та запустить пошук. Вона знає, де ми.

— А ти не перебільшуєш важливість того сеансу зв'язку?

— Ми живемо з нею окремо, як ти знаєш, Романе. І єдине, в чому мама мала бути пунктуальною — це бути на зв'язку точно в призначений час.

Роман з Мариною говорили ще багато про що. Зв'язку зі світом так і не було. Але між ними зв'язок міцнішав. Роман обіймав її, і Марині хотілося думати, що він обіймає її, як коханий чоловік, а не як людина, якій холодно. Вона пригорталась до нього й відчувала, що сили вертаються до нього. Ні, вони не робитимуть тут того, що робили в каплиці Симона Мага. Але все-таки вони починають ставати подружжям. Невже, коли це нарешті почалося, вони так і залишаться в закинутій печері, і хижі птахи зроблять з них два скелети?

Марині іноді здавалося, що їй навіть і не хочеться, щоб отак зараз їх знайшли. Бо тоді урветься їхня відверта розмова, якої вона чекала дванадцять років. Усе змішалось в її голові: і пам'ять про безрадісний

шлюб, і недавня розповідь про Мелану, малу декласовану відьмочку, яка зуміла так скалічити життя двох розумних талановитих чоловіків.

— Романе, а на вечірці в твоєму домі незадовго перед поїздкою її вже не було?

— Вона там була. Корчила з себе прислугу, розносила напої гостям. Типу я в вашому домі лише служебка. Після таких її демаршів тато бував особливо запопадливий із нею. Але того разу вже не спрацювало, і тато вже не догоджав їй. Із цим враженням я їхав тоді в Дім Круків.

— То я ніби пригадую ту дівчину. Обличчя не згадаю, лише підкреслену запопадливість до гостей. Але вона, здається, була без сережок.

— Не пам'ятаю щодо її сережок. Тоді в нас було багато жінок із сережками. Але вона начепила на себе все темне, хоча завжди ходила в барвистому.

— Коли я почала жити у твоєму домі, там не було слідів жінки. Траплялися речі твого батька, ми їх всі перенесли зі спальні до скрині в бібліотеці. Але ніяких речей молодої жінки. Ні одягу, ні косметики.

— Коли я повернувся з лікарні, я ж там пробув зовсім недовго, ховав друзів, спалював тіло батька... А вона не з'явилася. Раніше вона так надовго не зникала. Я вже не йшов до циганського ресторану на північній околиці, де збиралися їхні. І я знищив всі її лахи, які вона тримала в нашому домі.

— Спалив?

— Спалив, але не на вогнищі, бо з попелу повстають. А спалив їх у діжках в кислоті, як навчив тато, щоб знищити остаточно. Всі її речі, її мазі, її паскудні привороти, якими вона нас крадькома мастила. А ти ніколи не застосовувала ніяких приворотів, Марино?

Марина зітхнула. Вона не знала, яким штурмом могла б вона взяти фортецю байдужості Романа. Омбра сміялася з неї:

— Одружила! Маєш мужа і дитину! І що з того?

Ніна заздрісно кричала їй:

— Але ж він тебе трахає, трахає! І дітей непотрібних не робить! А ти з жиру бісишся! В такому палаці живеш! Пожила б на зйомній хаті з чотирма дітьми!

Співчуття приходило лише від Лини. І конструктивні пропозиції.

— До мене лізуть більше, ніж треба. А ти власного чоловіка не знаєш, як прихилити поближче. Ходімо разом до ванни.

Вони роздяглися, і Лина натерла її своїми рідинами впереміш із духмяними оліями. А Роман того вечора бридливо відсувався від неї, як ніколи. А зараз розповідає:

— Тато вже зовсім в кінці свого життя навчився сам і навчив мене ідентифікувати все те, що паралізує волю чоловіка. Він хотів не проганяти її, щоб вона сама пішла. Я іноді думав, що так воно і сталося. Але мав сумніви. І боявся, що вона одного дня прийде. Хоча в домі вже була ти, це мало би відстрашити її. Але й ти, Марино, застосовувала якісь падлючі привороти, правда?

— За тим було страждання, Романе. Коли не знаєш як...

— І все одно жінки не повинні робити такого.

— Але ж я й нічого не добила тим.

— Але я недаремно побоювався тебе. Моя Мелана зникла. Але твоя Мелана жила в тобі.

— Але її в мені вже нема! Вона пішла і десь померла. Я, щоправда, так і не знаю, хто її вбив. Але серед живих її нема. Або вона зайшла собі іншого чоловіка і щаслива з ним.

— Ця ваша нав'язлива турбота, це ваше жіноче бажання догодити чоловікові буває таке п-паскудне!

— Тобі не догодити, Романе! Дружина Артура Короля вгадує всі його бажання, і він це не вважає паскудним, і навіть навпаки, пишається, яка в нього хазяечка.

— Яке мені діло до твого Короля Артура? Мені — догоджати не треба! Ви, жінки, рветесь показувати чоловікам свою турботу, щоб потім виждати нещасливої хвилини й нав'язати їм свою волю! Це імітація добра! Коли жінка догоджає чоловікові, вона прагне добра для себе, а не для нього!

— Але ж скількох жінок ламали, щоб вони стали запопадливими перед чоловіками!

— Але ж деякі так і не ставали такими! Так, багато чоловіків користується послугами дбайливих баб, але їх ніхто не любить! Є такі, хто їх цінує, але й ті їх не люблять, не люблять! Ніхто ніколи не полюбить бабу-дбаху!

— Дбаху?! Але дбахи дбають, бо кохають!

— Та від вашого кохання хочеться вити на повний місяць! Із пикою, перемазаною жиром від домашніх млинців!

— Не сердься, Романе. Я, до речі, млинців тобі не смажила. Лише битки і сирники. Сирники ти, до речі, їв.

— Я б і зараз їх поїв, — застогнав Роман.

Вони знову замовкли. Мучило серйозне почуття голоду, з яким треба було щось робити. З яким би захватом Марина кинулася зараз на кухню м'яти сир Романові на сирники. І хай би мовчав, що йому не потрібна дбаха.

— В нашій організації, де ми робили міжнародні комп'ютерні ігри «Святий дух»...

— «Святий дух»?! Комп'ютерні ігри!?

— Так, бо сімома мовами. То чого я це згадав? Там нам одна баба приносила їжу в офіс. У неї сирники були набагато кращі за твої, якщо вже про це пішла мова.

Марина зрозуміла, що варто з'їжджати в харчової теми, і, поклавши в рота останній льодяник, заговорила про інше.

— В перші роки, коли ми стали жити разом... Коли ще на віллі стояв стаціонарний телефон, пам'ятаєш, із таким гучним дзеленчанням...

— То що той телефон?

— По ньому надзвонював дуже характерний голос, питав чи то Мелану, як я тепер пригадую, а радше не Мелану, а Малину, як мені здалося.

— Такий голос — то високий, то одразу низький? — виявив зацікавлення Роман.

— Мені здається, так. Я відповіла, що такої нема. На питання, хто я така, сказала: дружина Романа. «То Роман одружився?» — спитав він. Так, відповіла я. «А Альберт?» — спитав він. Він іще зробив наголос на перший склад в імені твого батька. Я йому відповіла, що Альберт помер.

— І він відтоді не телефонував? — в голосі Романа знову з'явилася цікавість.

— Він з'являвся, такий невисокий, чорнявий, і той дивний голос, і наголоси не в тих місцях.

— І що було, коли він з'являвся?

— То було один раз. Він грюкав у браму. В саду саме була Ніна зі своїм першим старшим малим. Я відчинила, бо з нами був ще й Нінин чоловік. А той, чорнявий, прорвався в сад і кинувся туди, де були грядки твого батька. А там вже вирости будяки. Але він туди побіг, став на коліна, щось ніби шукав. А Нінин бугай взяв його за шкірку. Там була деяка боротьба, і непроханого гостя виставили. Він кричав, що там для нього мали посадити траву.

— Коли це було?

— Влітку на другий рік, як ми жили. Вже Жанна була у мами.

— А чого ти мені нічого не розповіла?

— Я декілька разів намагалася розповісти, ти не слухав.

— Можливо, я був тоді дуже втомлений. Але все одно, чого ти не намагалася спробувати розповісти ще раз?

— Він зник, Романе. По тому більше ніхто ніколи не телефонував і не з'являвся. Аби він продовжував з'являтися, то я б таки достукалась до тебе. А ти знав того мужика?

— Ніби бачив. Вони всі ходили до тата, не до мене.

— І то й був її наречений?

— Ні, того я не мав щастя бачити.

Роман знову схилив голову на зчеплені руки й декілька хвилин сидів, розгойдуючись. Потім різко підвів голову й заговорив до Марини.

— Добре, що ти розповіла мені це бодай зараз. Завжди треба знати правду. Я читав робочі щоденники тата. Читав і перечитував. Там багато суто фахового, мені не второпати. Але й багато його міркувань про те, як відбувалися його процеси. І дещо я второпав саме зараз. Він робив якісь психоделіки для Меланиного гадючника. Вона зуміла змусити його робити навіть таке. Ці екстракти не виходили такими, як вони замовляли, тато, до речі, і про це зробив записи. Він не міг остаточно повернути велике знання на догоду якимось нікчемам. Але в смерті він лишився Тавасом, не став Феніксом... Оф Хаголь! І все через ту сучку. А ти кажеш, ніби жінки — то добрі янголи чоловіків. І ти мені будеш це говорити.

Роман схопив Марину за плечі. Став люто трусити, а потім потяг до отвору печери. Їй стало страшно, і вона заверещала:

— Романе, ти хочеш мене вбити?

— Кому ти потрібна, — Роман відпустив її і став бридливо обтрушувати руки, ніби щоб позбутися її дотиків.

Роман знову ставав нестерпним, як до аварії. Певне, тому що голодний. Тепер перебування з ним у цій печері стало нестерпним. У відповідь на будь-яке звернення Марини він або несамовито кричав на неї, ризикуючи зірвати ще один каменепад, або мовчав, ніби її не було поряд. Так минули ще година, а чи дві. Що робити? От тепер таки треба негайно шукати спосіб вибратися з цієї печери.

Марина підповзла ближче до скелетів. Витягла свій смартфон з кишені жилета. Зв'язок не з'явився, але батарея ще не розрядилася, і ліхтарик освітив каменисті стіни. В глибині, за ложем закоханих скелетів — несподівана стрілочка Exit. Чому вони її не помічали раніше? Чи її не було? Марина підвелася. Тут можна стояти, якщо трохи зігнути. Вона скинула купу кісток з підвищення на кам'яну підлогу печери. Перелізла через ложе, на якому щойно лежали кості коханців, перетнула простір печери з протилежного боку й побачила коридор.

— Ти мене лишаєш самого? — жалібно озвався Роман.

— То ходи за мною.

Вони обережно посунули тим коридором, який звивався, стаючи то вужчим, то ширшим, рухалися не більше ніж хвилину, підсвічуючи смартфонами, й несподівано вийшли з кам'яного проходу назовні. Господи, вони стоять на повний зріст біля виходу з Печери, і стоять не на лаві каменистої гори, а на краю дороги, по якій щойно промчало авто! Скеля, яка була нібито посеред провалля, сполучається з дорогою. Обман зору гористої місцевості. Не знаєш, куди вийдеш, коли підеш прямо, та й прямої дороги тут не прокладеш. Вони могли без проблем вийти звідтіля ще вчора. Ось рукотворна металева табличка, прикручена до нерівної кам'яної поверхні: Печера кохання.

— Шкода, що ми лишили стільки бруду в цьому романтичному місці, — зітхнув Роман.

— Мені здається, там іноді прибирають, — відповіла Марина. — Кам'яну підлогу виміють, скелети коханців протруть дезінфектором і покладуть так, як вони лежали. Імітація екстриму для підлітків.

Над Долиною Каміння закричав птах. Роман простяг до нього руку. Птах побачив, що на простягнутій руці нема ніякої їжі й полетів геть.

— Вони тут, здається, приручені.

— Але каменепад був таки справжній. Бюро розваг такого ще не організовує.

— Хіба що — оте Бюро розваг, — Марина вказала рукою на небо, — «Кай ейгон ангелон катабанонта ек той ойравон ехонта тен клейн абуссо»...

— І що це таке?

— *«І побачив я ангела, який сходив з неба і мав ключ від безодні»* — мовою оригіналу.

— Арамейською? Коптською?

— Давньогрецькою.

— Так, ангелон, абуссо, знайомі слова... «Апокаліпсис»?

— Який наразі відкладається.

— Якого взагалі й подумки могло не бути, якби ми краще шукали вихід... Шкода, що не знайшли його вчора...

— Певне, інакше ми б не поговорили багато про що, — подумала Марина, але голосно не озвучила цього, пам'ятаючи недавній гнів Романа, який не хотілося провокувати знову. А втім, якби не той гнів, невідомо скільки сиділи б вони в тій печері й любо розмовляли. А так виник поштовх реально щось робити.

— Хоча ми й просиділи в цій довбаній печері дещо задовго, все одно добре, що не було зв'язку і ми не викликали бригаду рятувальників, — реготав Роман, — от вони б посміялися з нас!

— Так, Романе. *«Хто визволить ся сам, той стане вільним, хто визволить кого, в неволю візьме»*.

— А це з якої релігії?

— Це казав один чарівник-віщун, — відповіла Марина.

— Золоті слова, — підтвердив Роман.

До готелю Марина з Романом рухалися напрочуд швидко. Дорога вела вниз і була широка й добре вимощена. Якщо зрідка проїздила якась машина, її наближення було би чутно здаля, і вони встигали відступити праворуч, до каменистої гори і дати дорогу автомобілю чи мікроавтобусу. А ліворуч був надійний бар'єр, за яким зяяло знайоме провалля, на яке вони обоє дивилися вже не з жахом, а з цікавістю. Вони йшли мовчки, і Роман тримав Марину за руку, а вона не намагалась неодмінно схопити його під руку й притиснути його лікоть до грудей.

Пролунав телефонний дзвоник від Жанни.

— Донечко, все гаразд! Ми з татом вийшли трохи прогулятися і опинилися поза зоною!

— Ти в своєму репертуарі, мамо! Тато тобі, як завжди, дорожчий за єдину дочку!

— Тато скоро зробить мамі ще одну, — Роман вирвав з рук Марини смартфон.

— І теж відпровадить її до бабусі?

Голос у Жанни веселий, вона звикла до свого родинного стану, в якому є свої переваги.

Роман різко зупинився, перевірів кишені свого жилета. Все на місці: документи, банківські картки, смартфон.

— Менше ніж годину тому все це було глибоко не потрібним, — гмикнув він. — А тепер знову вельми стане в пригоді.

— Але ти забув у Печері кохання «Петрому», — сказала Марина.

— Точно! — вигукнув Роман. — Але ж вертатися ми не будемо. Правда, не будемо? В Лариси Кікнос напевне є авторські примірники.

— Є. Повний комплект. Нікому ще не дарувала. Навіть власний чоловік купив свій примірник у книгарні «Книга — найкращий дарунок».

— А до речі, невідомо, чи став би власний чоловік це читати, якщо би дарувала... Зараз буде зовсім темно, давай рухатися трохи швидше. Хоча, розумію, що ти ледь тягнеш ноги. Я, зрештою, теж.

У холі готелю «Гірські вершини» їм повідомили, що час їхнього проживання збіг сьогодні вранці. Оскільки вони не продовжили проживання ще на добу, то їх виселили, і до їхньої кімнати вже заселилися інші люди. Поки дівчина на рецепції доводила до їхнього відома цю інформацію, коридорний виніс із камери схову їхні дорожні сумки, а речі, які вони лишили неспактованими, були зашиті в пластикові пакети. Пакети були завеликі для піжам та зубних щіток, які безпорадно метушилися по простору за цупкими напівпрозорими стінками.

Їм сказали, що вільних номерів класу стандарт у «Гірських вершинах» наразі нема, тож їм можуть викликати таксі до залізничної станції. Але поки ще вільні кімнати класу «напівлюкс» і «люкс», ось преїскурант.

Роман, який ніколи не вагався, чи платити за «напівлюкс», якщо не було «стандарту», вирішив посперечатися з «Гірськими вершинами», які виявилися такими негостинними до потерпілих від каменепаду.

— Але ж, пані, ми потрапили під каменепад, про який адміністрація «Гірських вершин» не могла не знати.

Дівчина на рецепції щось промукала.

— І нам ніхто не прийшов на допомогу, ми самі вибиралися із небезпечних для життя ситуацій. До того ж не працював мобільний зв'язок.

— Так, з вами не могли зв'язатися за вказаними телефонами, ви були поза зоною, — знову перейшла до наступу дівчина.

— Але ж ми не з власної волі не змогли повернутися до готелю вчасно!

— Але ж ви не страхувалися від каменепаду! — рецепторка відчайдушно захищала позиції своїх роботодавців.

— А у вас є така послуга? — вигукнув Роман.

— А хіба від каменепаду можна застрахуватися? — прошепотіла Марина.

— Так, можна, — невпевнено відповіла рецепторка.

— То чому нам цю послугу не запропонували при поселенні в готель, який розташований в загроженій каменепадом місцевості? — не здавався Роман.

— А ви питали про можливість укладання угоди страхування від ймовірності каменепаду? — тримала оборону рецепторка.

— То я вимагаю текст угоди страхування зараз, і я підпишу її, перш ніж платити ту ціну, яку ви заломили за номер «люкс», — Роман тицьнув пальцем у преїскурант: — Тож прошу негайно роздрукувати текст страхової угоди, який ми підпишемо, тільки-но ознайомимося.

Дівчина нервово схопилася з місця, побігла до кімнатки за рецепцією, звідки зателефонувала кільком абонентам, намагаючись говорити тихо. Повернулася із неймовірно привітною усмішкою, яка буває на обличчях обслуги дуже заможних клієнтів. І вручила Романові й Марині ключа від номера «люкс», який на цю ніч вони можуть займати коштом адміністрації готелю.

— Ваші речі вже там! Прошу, четвертий поверх, там лише один номер, ліворуч ваш персональний ліфт із сердечками на дверях.

Коли Роман з Мариною рушили до ліфта, їм навздогін пролунало:

— Вам вечерю в номер? Червона кнопка на столику у вітальні!

Номер складався із двох великих кімнат: вітальні й спальні. Розкіш люксу не справляла враження, настільки вони були виснажені каменепадом. Але білосніжна білизна величезного ліжка формату 3 на 3 нагадала про радісну можливість відпочинку.

— Хто перший іде в душ? — спитала Марина.

— А хто нам заважає піти туди разом? — відповів Роман. — Ми, здається, вже багато років перебуваємо в законному шлюбі.

Під душем Марина розглядає Романа. Ледь торкнулася пальцями його загоєних рубців на грудях і на животі. Глянула й нижче. Під теплою водою відбувалося пробудження його чоловічих сил, яке розпочалося в Печері Кохання.

— Можеш і там доторкнутися.

— Йому каменепад, як не дивно, пішов на користь.

— Йому чи мені?... На честь цього можна й випити. — Роман виліз з-під душу й обгорнувся рушником, — я зараз щось замовлю. А ти домивайся. Have your time.

Марина ще довго пробула у ванні. Довго читала інструкції на коробочках і пляшечках із засобами догляду за тілом, розкладені на поличці у ванні, які обіцяли неймовірне підсилення радощів кохання — вона мала мастити його, а він її.

— Скрабу для сідниць чомусь нема, — зітхнула вона.

У вітальні вже було накрито стіл. Роман вимкнув світло, лише горіли свічки. Переморгувалися келихи й горлечко пляшки, поряд з якими стояли якісь страви. Тільки-но Марина впала в крісло біля столика, як Роман відкоркував шампанське і хвацько розлив так, що жодна крапля піни не потрапила на стіл.

— У нас сьогодні типу як весілля.

— Яке ще весілля? — втомлено спитала Марина.

— Як мені пояснив офіціант, цей номер люкс резервується для шлюбних ночей. Шампанське й торт включені в ціну номера. Він хотів потихеньку забрати торт, але я наказав лишити, якщо готель частує, то хай не жметься, — Роман вказав на триповерховий тортик на одноногому столику поряд зі столом, за яким вони сиділи. Підвівся, всунув пальця в крем і обливав.

— Клас! Ми заберемо його з собою.

Марина спробувала зробити те саме, але не змогла підвестися зі свого крісла, настільки була знесилена, плюс хміль від щойно випитого келиха. Тоді Роман ще раз встромив пальці в торт і простяг їй:

— Не бійся, я мив руки.

Крем справді виявився неймовірно смачним. Лише невідомо, як його можна буде довести, не перетворивши на суцільне місиво.

Роман знову розлив шампанське.

— А свічки я замовив на твій смак. Тобі ж, здається, подобається такий антураж.

Скільки разів вона накривала такий стіл для нього у вітальні Вілли Павлина, і Роман неохоче сідав за ту вечерю при свічках, і вона сама розливала вино, якого він і не пив, приносив з кухні пляшку пива і склянку з-під недопалків, а їй в її келиху те дороге вино так гірко гірчило. А наступного дня вона ним поїла Лину чи Ніну, чи їх обох, і вони гмикали: добре ви тут живете на віллі Павлина!

А зараз тут, в цьому химерному номері «Гірських вершин», вони з Романом п'ють разом шампанське маленькими ковточками й заїдають канапками у формі сердечок на шпажках. Їм спокійно й затишно. Ніби сиділи так багато разів.

— Добре сидиш, дорога дружинонько?

Марина питально глянула на нього.

— Ну то відкрию тобі останню таємницю.

— А є іще таємниці? Вже, здається, стільки всього було сказано там, у печері.

— Ще одна лишилася. Маєш сили сприйняти ще одну? Чи відкладемо?

— До наступного каменепадку?

— Хоча каменепади і можуть бути корисними, але, погодься, це травматична подія...

— Після якої можна взагалі не вижити.

— Та й ми так і не застрахувалися... Від снігопаду, до речі, ми також застраховані не були...

— Від снігопаду? А чого це ти раптом в червні про снігопад?

— Саме снігопад я й хочу зараз згадати.

...Засипана снігом земля

як незаймані простирадла весілля,

*на які лягла темна ніч
й натрусила з неба зірок*

— Тобі відомі ці вірші, Романе? Здається, авторка їх не друкувала.

— Авторка клала чорний зошит на видноті. Очевидно, для адресата своїх поезій. Він почав його гортати, бо то був старий зошит із цератовою обкладинкою, із тих, в яких його батько писав свої журнали лабораторних спостережень. Побачив, що там не те, але почав читати. Інші вірші не зачепили. Але цей запам'ятався.

— То що було не так на незайманих простирадлах того снігопаду? Це справді нерозгадана таємниця для мене. А для тебе?

— Там планувалося зовсім інше, Марино. Не перша ніч хлопця й дівчини. Коли я прочитав той вірш кілька років тому, вирішив нарешті розкрити авторці очі. Але так і не наважився. Певне, не хотів істерики. Адже в ту ніч, коли загинули мої друзі Симон, Купріян, Софія і Карина, хоча Карину я бачив тоді вперше і востаннє... До речі, коли я потрапив в аварію, мені примарилась саме Карина на пасажирському місці в машині, яка об'їздила мене. Дуже чітко побачив її. Загадкова дівчина, я так і не довідався, хто вона. І Симона вже не розпитаєш.

— А її тіло напевне знайшли?

— Ніби знайшли. Але її не ховали з нашими. Ті три домовини я дуже добре пам'ятаю.

— Ти розповідав. То, може, вона вижила тоді?

— Може. Але я не про Карину. А в ту ніч в Домі Круків, який стояв на місці цього готелю, планувалася оргія.

— Оргія?

— Так, оргія. Коли учасники колективного... еротичного ритуалу... ну як його висловитися, щоб було зрозуміло... Коли всі разом. Не хочу вживати босяцьке слово «груповуха». В нас завжди була рівна кількість дівчат і хлопців. І в нас таке вже бувало раніше. Кілька разів. В тому самому закинутому будинку під горою.

— А яка роль в тій оргії відводилась мені? — Марина вмить забула втому каменепаді й ніби повернулася на дванадцять років у минуле в закинутий будинок і капличку Симона, під ту лавину, яка вбила друзів Романа, але так несподівано поєднала її з Романом.

— Тобі відводилася почесна роль учасниці, а кого ж іще? Попереднього разу у нас була дівчина, подружка Софії, та вона нікого

не заводила. А вона до нас все клеїлась, просилась, очевидно, не мала іншого шансу мати секс. Ми її більше не хотіли.

— А мене хотіли?

— Хотіли спробувати. Превентивно ти сподобалась. І Купріяну, і мені.

— Ну, спасибі тобі, Романе.

Роман знову розлив шампанське:

— Твоє здоров'я!

Вони знову замовкли, довго в мовчанні насолоджуючись комфортом, шампанським і мерехтінням свічок.

— Я тепер вже намагаюся собі уявити, що було б, якби не зійшла та лавина, і ніяк не можу, — першою порушила тишу Марина.

— Ти лише зараз це подумала, а я про це думаю дванадцять років.

— Якби все сталося так, як планували ви, це вбило б мене. І вмерла б я, а не твої друзі. Ви не попереджали...

— Ти хочеш сказати, що не поїхала б з нами, якщо би ми попередили? Ти тоді погоджувалася на будь-які мої умови. І на те погодилася б, — Роман вимовив це так впевнено, що в Марині знову заболів біль усіх тих часів.

— Я погоджувалася, бо боялася втратити тебе! — в голосі Марини заголосили істеричні інтонації, здавалося б, остаточно віджиті.

— А втрачала себе. Ти б не вмерла. В якій формі ти бачиш свою ймовірну смерть? Інфаркт? Інсульт? Самогубство? — іронічно посміхнувся Роман. — Ймовірно, не з першого разу, але поступово ти б стала незалежною, як Софія. Писала б речі рівня «Петроми». Не написала б жодного з тих творів, на яких зробила собі ім'я Марина Перистері.

Можливо. Можливо, так все й було б. А може, й не так. Неможливо змодельовати, як було б. Марина не могла уявити себе ні з Купріяном, ні з Симоном. Але ж була вона з Габріелем заради Романа.

— Ти хочеш сказати, ніби дорослішання жінки відбувається через оргію?

— Загалом ні. Але у твоєму випадку — дванадцять років тому — то був єдиний спосіб. А був і другий: знайти в собі сили розпрощатися.

Це говорив не Роман. Заговорив Адельфос.

Ні, вже краще оргія! Уявити себе без Романа — тоді? То справді був би потойбічний жах.

— Заспокойся. Це справи далекого минулого. Зараз не на часі думати що було б, аби...

— А чому не можна було збиратися в місті? Знімати велике помешкання на 2-3 дні? — спокійно спитала Марина.

— Добре питання. Дванадцять років тому колективний секс ще вважався мало не злочином. Так, інквізиції вже давно нема, але якби якісь паскудні сусідки довідалися й зателефонували в поліцію, могли завести кримінальну справу. Це зараз вже всі на все махнули рукою, аби всі були повнолітні. Купріян успадкував Дім Круків від свого батька і ніяк не міг його продати. Коли він запросив нас усіх туди вперше, ми нічого не планували, просто поїхали в цікаве місце. А все вийшло несподівано і так класно, що нам понад усе хотілося повторити. Повернутися в той дім і повторити. Для мене то було єдине місце, куди не могла дістатися Мелана. Всі ми мали перед тим якесь паскудство. І Софія теж. Вона була дуже талановита, на нашому курсі краща за всіх хлопців, разом узятих. І в неї був кавалер. Чим він її взяв, не знаю, вона з ним кілька місяців була, він хотів, щоб вона покинула математику, лише сиділа з ним. Вона від нього, звичайно ж, пішла, але не знала, як його забути. Як і я, ту кляту Мелану.

— А яка була роль каплиці? Чому хлопці так значущо говорили про неї?

— Там усамітнювалися чемпіони. Ті двоє, в кого не згасав жар навіть після оргії.

— У протоколах інквізиції мало не всіх західноєвропейських країн зафіксовані дані про орґаїстичні збіговиська, які імітували християнську відправу... А до каплиці Симона Мага завжди потрапляли хлопець і дівчина?

— Не завжди, — солодко усміхнувся Роман.

Марина сумно подумала, що в ті Романові сфери їй краще не лізти. Тож після нетривалого мовчання знову змінила тему:

— Романе, в той вечір... у вас звучало слово «кегелія».

— Так, звучало. Ти ж добре знаєш, громади перших християн були різні. Та, яка у твоїй «Петромі», до речі, дуже класна, мені аж захотілося туди. Але були не лише такі. Були й такі, де брати й сестри бурхливо кохалися. Якщо Бог — Любов, то чого б, власне, й ні?

— Я в курсі, що робили «мої» карпократи. Про це залишилися письмові свідчення.

— Не знаю, ким були ми. Може, й карпократами ХХІ сторіччя. Хоча мені здається, ми були не християнськими гностиками, а втаємниченими еллінських оргій. В нас справді прокидалося святе безумство менад і сатирів!

— Грецька оргія, не римська...

— Не римська. Не те, що було в Калігули. Ніхто нікого ні до чого не примушував. Все лише добровільно.

— В римських палацах відбувалася профанація релігійних ритуальних оргій, грецьких, і не лише грецьких. Адже первісно ритуальна оргія будь-якого культу влаштовується не для того, щоб потішити гіперсексуальність представників світської влади, а для того, щоб увійти в контакт із силами природи, відновити втрачену вселенську ієрогамію, щоб поєднатися з богами, — Марина несподівано проговорила фрагмент лекції з порівняльного релігієзнавства, чутий дуже давно.

— Боже, як класно, — зрадив Роман. — Втрачена вселенська ієрогамія! Ми справді тоді єдналися з богами.

— Але ж ті боги вбили твоїх друзів.

— Про це я також багато думав. Чи є смисл в їхній загибелі? В мене потім не було такого друга, як Купріян. Всі ці роки мені було погано без нього. І без Софії теж.

— А Софія ніколи не була твоєю дівчиною?

— Ні. Ми з нею були лише в оргії. Але вона мені була як та пекельна сестра. Про що ми тільки не говорили з нею! І Симона мені теж бракує. Ми з ним і з Купріяном товаришували втрюх. Як ти зі своїми.

— А для мене всі ці роки було нестерпно, що ти за ними так тужиш. Хотілося, щоб ти їх всіх забув, а все, що мав з ними, став брати від мене, — прошепотіла Марина, але Роман її не слухав:

— Я того березня ховав тих, кому так і не знайшов заміни. Ні батькові, ні сестрі, ні друзям. Але ж і Мелана того березня зникла! Якби я напевне знав, що назавжди, я б... я б не одружувався!

«Тільки спокійно. Без істерики», — прошепотів Адельфос на вухо Марині, й вона відчула на своїх плечах його міцні теплі руки.

— А Жанна?

— Я б давав на неї гроші. На які б і її мама могла б непогано жити. І бабусі перепало б на її проекти. Все було б те саме.

— А ти жив би сам на віллі Павлина? — зараз Марині не забракло сил вимовити ці слова іронічно і навіть весело.

— Такий сценарій я теж прокручував, і не раз. Ні, то було б ще гірше. Зусібіч позбігалися б різні дбахи, не давали б спокійно жити. Заможний самотній наречений, масована атака імітаціями великого кохання, твоя правда, то було б іще те життя. Не всі такі поступливі, як... моя дружина. Цілком можливо, господинею вілли стала б зовсім нестерпна. Знайшла б мою слабину, лила б разом зі мною сльози за Купріяном і Симоном... Але хто ж заважав їм прокинутися, коли прокинувся я і коли став грюкати різними предметами?

— Я, зрештою, прокинулась. І побігла за тобою. І зраділа, що вони сплять і не заважають нам. А вийшло, що ми погубили їх. Хоча й не знали, що так вийде.

Запанувало мовчання, протягом якого вони спокійно допили шампанське.

— І ти тепер зібралася в монастир?

— А ти?

— Для таких, як ми з тобою, монастирів немає. Краще ходімо на шлюбне ложе. Може, в нас щось вийде.

Наступного дня подружжя Тавас-Перистері виселялося з весільного номера «Гірських вершин». Жінка на рецепції помінялася: їх проводжала не вчорашня дівчина, а жінка бальзаківського віку. Вона впізнала улюблену письменницю, навіть більше, в неї в шухляді робочого столу знайшовся примірник «Нарешті! Нарешті!», який вона дещо присоромлено попросила підписати. Присоромлено, бо сторінки були облиті кавою, яка, певне, супроводжувала читання під час нічних змін.

— Це ж у вас новий..? — кивнула читачка на Романа.

— Це я — нова, — усміхнулася Марина.

Жінка на прохання гостей з весільного номера викликала таксі до залізничної станції, бо зручних автобусів найближчим часом не було.

— Зараз приїде! Ви встигаєте на потяг на другу! А поки візьміть на спогад про «Гірські вершини», — і вона простягла їм глянцеви́й буклет про околиці «Гірських вершин». Марина розкрила його на сторінках, присвячених «Печері кохання» як природному меморіалу сивої давнини.

«Якщо те, що було таким яскравим, стало блякнути, якщо вам приїлося те, що завжди було смаковитим, вас врятує «Печера кохання»! Кілька годин у «Печері кохання» допоможе і новачкам, і стабільним парам!» — танцювали білі літери на тлі тьмяного фото.

— А ми з тобою гаяли час у цьому природному утворенні, — простягла Марина Романові буклета.

— Гадаю, ми все вчинили мудро, — відповів він, — бо, якби ми... там, то викликали б ще один каменепад.